

ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ ЗАРДЛЫН ТООЦООНЫ ТАЙЛАН

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛ

Ажлын зорилго:

Асрах үйлчилгээний тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар тухайн хууль тогтоомжийн үйлчлэх хүрээнд хамрагдах иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд үүсэх зардлын тооцоог гаргаж, зардал, үр нөлөөний шинжилгээг хуульд заасан аргачлалын дагуу тодорхойлох.

АГУУЛГА

Ажлын зорилго:	1
Нэг. Ерөнхий мэдээлэл.....	1
Хоёр. Асрах үйлчилгээтэй холбоотой нийгмийн халамжийн чиглэлийн зардлын өнөөгийн байдал.....	3
Одоогийн хууль, эрх зүйн орчин.....	3
Асрах үйлчилгээтэй холбоотой бусад дүрэм, журам:	3
Санхүүжилтийн эх үүсвэр, зарцуулалт	5
Санхүүжилтийн бүтэц	6
Асрах үйлчилгээний одоогийн төрөл, зохион байгуулалт	7
Үйлчилгээний загварууд ба байгууллагын тогтолцоо	7
А. Төрөлжсөн асрамжийн байр.....	7
Нийгмийн халамжийн сангийн асаргааны тэтгэмжийн төрөл, 2021-2024 оны хооронд хамрагдсан хүний тоо, санхүүжилт	10
Ахмад настны тухай хуулийн хүрээнд үзүүлж буй тусламж, үйлчилгээний төрөл	11
В. Сувилал (Санаториум).....	12
Г. Идэвхтэй Насжилтыг Дэмжих Төв (ИНДТ/ААН) — Туршилтын загвар ...	13
Д. Гэр бүлийн асрагчийн дэмжлэг	14
Гурав. Ирээдүйн бодлогын чиглэл (шинжээчийн санал) хувилбар	17
АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ХУУЛИЙН ХҮРЭЭНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ БОЛОН ДААТГАЛ, ТӨСВИЙН ТАТААС, ДЭМЖЛЭГИЙН ТАЛААРХ САНАЛ, ТЭДГЭЭРИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО	17
3.1 Хувийн хэвшлийг дэмжих “Care infrastructure financing model”	20
Зээлийн хүүгийн татаасын бодлогын 3 хувилбар	22
Төрийн төсвийн нөлөө (жишээ)	23
3.2 АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ДААТГАЛЫН ХУВИЛБАР, ТООЦОО	26
Санал болгох даатгалын 3 хувилбар	27
Бодлогын түвшний санал	28
Дүгнэлт.....	29
Дүгнэлт	31
Монголд хамгийн тохиромжтой загварын санал	32

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Дөрөв. Асрах үйлчилгээний тухай анхдагч хуулийн төсөл батлагдсанаар иргэн, аж ахуйн нэгж болон төрийн байгууллагын зардлын нөлөөллийн тооцоолол..33

4.1.Иргэнд үүсэх зардлын тооцоо: 33

“39 дүгээр зүйл. Иргэний төлбөр 33

40 дүгээр зүйл.Асрах үйлчилгээний даатгал 33

1) Асрах үйлчилгээний төрлийн харьцуулалт Хүснэгт№19. 34

2) Асрах үйлчилгээний ангилал (хугацаа)-ын харьцуулалт Хүснэгт №20.
35

Хуулийн төслийн хүрээнд шинээр нэмэгдэх болон бусад үйлчилгээний төлбөрийн тодорхой хэсгийн иргэн хариуцах тохиолдол:..... 38

2. Иргэний зардлын нөлөөлөл 38

4.3. Асрах үйлчилгээний тухай хуулийг хэрэгжүүлэх төрийн байгууллагын зардлын тооцоолол..... 40

А. Тооцоолол-1:..... 42

Нэг нүүрний өртгийн үндэслэл..... 47

Эрсдэл, нөөц хөрөнгө, зардал бууруулах зөвлөмж..... 48

Б.Тооцоолол-2 Хувийн хэвшлийн асрах үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагын дэмжлэг, төрийн татаасны зардлын нөлөө 49

В. Тооцоолол- 3..... 49

Г. Тооцоолол-4: 50

Хэсгийн дүгнэлт: 52

Төрийн байгууллагын түвшинд гарах нэгдсэн төсвийн нөлөө (жилийн) 52

4. Бодлогын үр нөлөө 53

5. Хэсгийн дүгнэлт 53

Тав. Санал дүгнэлт 57

ЗАРДЛЫН БҮТЭЦ (ДҮГНЭЛТ)..... 58

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ 61

Монгол хэл дээр 61

Англи хэл дээр: 61

Нэг. Ерөнхий мэдээлэл

Асрах үйлчилгээний тухай анхдагч хуулийн төсөл болон бусад дагалдан гарах хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцооллыг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар батлагдсан Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал /цаашид “аргачлал” гэх/-ын дагуу хийж гүйцэтгэлээ.

Асрах үйлчилгээний тухай хуулийн үйлчлэл нь ахуйн өдөр тутмын асаргаа, нөхөн сэргээх асрах үйлчилгээ, асаргааны хувилбарт үйлчилгээ болон хүний эрх, нийгмийн харилцаанд бие дааж оролцоход хүндрэл бэрхшээлтэй, бусдын туслалцаа, дэмжлэг шаардлага бүхий хүнд үзүүлэх асрах үйлчилгээнд хамаарна. Энэ нь зөвхөн ахмад настны асрах үйлчилгээ бус өргөн хүрээнд хүртээмжтэй байдлаар хэрэгцээтэй иргэнд стандартын шаардлага хангасан, мэргэжлийн асрах үйлчилгээг үзүүлэхээр зохицуулсан болно. “Асрах үйлчилгээ бол халамж биш — амьдралын эрсдэлийг даатгах нийгмийн хамгааллын шинэ багана” гэсэн концепцын хүрээнд боловсруулсан хуулийн төсөл болжээ.

Дэлхий даяар эмэгтэй ажиллах хүчний оролцооны 19.3 орчим хувь нь хөлстэй асрахуйн ажиллах хүчинд ногдож байна. Улс оронд нийгэм, эдийн засгийн ач холбогдолтой байгаа боловч асрахуйн ажил хөдөлмөрийн хуваарилалт жендерийн хувьд ихээхэн тэнцвэргүй байна. Иймд энэхүү асрах үйлчилгээний тухай хууль нь асрахуйн эдийн засгийг дэмжих, улмаар асрахуйн ажил хөдөлмөрийг үнэлэх, эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх нэг гол хүчин зүйл байх боломжтой.

Асрах үйлчилгээний тухай хуулийн хамрах хүрээг тус хуулийн төслийн 3.2-т дараах байдлаар тусгасан. Үүнд:

- 3.2.1. өндөр наслалт, архаг болон даамжирсан өвчлөлөөс шалтгаалан өдөр тутмын амьдралын үйлдлийг өөрөө гүйцэтгэх боломжгүй болсон хүн;
- 3.2.2. хөгжлийн бэрхшээлээс шалтгаалан ахуйн болон нөхөн сэргээх асаргаа, байнгын асаргаа дэмжлэг шаардлагатай хүн;
- 3.2.3. тодорхой хугацааны асаргаа, нөхөн сэргээх дэмжлэг, хүний эрхийн хамгаалал, нийгмийн оролцоог хангах зэрэг хосолсон үйлчилгээ шаардлагатай хүн;
- 3.2.4. жирэмсний болон төрсний дараах үеийн ахуйн асаргаа, нөхөн сэргээх дэмжлэг, сэтгэл зүй, нийгмийн хамгаалал шаардлагатай болсон эх, нярай.

Асрах үйлчилгээний тухай хуулийн төсөл болон бусад дагалдан гарах хуулийн төслүүдийг 2027 оноос хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлыг дараах төрөл тус бүрээр тооцлоо:

- Асрах үйлчилгээний чиглэлээр нийгмийн халамжийн чиглэлийн зардлын өнөөгийн байдал /2010-2024/;
- Нийгмийн халамжийн сан болон бусад хэлбэрээр үүсэх зардал;

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

- Төрийн байгууллагад үүсэх зардал;
- Хуулийн этгээдэд үүсэх зардал;
- Иргэнд үүсэх зардал;
- Гадаад орны туршлага, тариф, санхүүжилтийн эх үүсвэр;
- Санхүүжилтийн болон даатгалын хувилбар.

Түүнчлэн зардлыг тооцохдоо 2021-2025 оны нийгмийн халамжийн сангийн батлагдсан төсөв, түүний гүйцэтгэлийг суурь болгон авсан бөгөөд хувийн хэвшлийг дэмжих санхүүжилтийн хувилбар, асрах үйлчилгээний даатгалын тогтолцооны хувилбарыг олон улсын жишиг болон Монгол улсын нөхцөлд тохирсон хувилбарыг санал болгож, холбогдох зардлын тооцооллыг хийсэн болно.

Хоёр. Асрах үйлчилгээтэй холбоотой нийгмийн халамжийн чиглэлийн зардлын өнөөгийн байдал

Одоогийн хууль, эрх зүйн орчин

Асрах үйлчилгээтэй холбоотой төрөөс үзүүлж байгаа нийгмийн хамгааллын үйлчилгээний зардал нь Ахмад настны тухай хууль, Нийгмийн халамжийн тухай хууль, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль, Хүүхэд хамгааллын тухай хууль, Алдар цолтой ахмад настанд төрөөс нэмэгдэл хөнгөлөлт олгох тухай хуулиудын хүрээнд

Асрах үйлчилгээтэй холбоотой бусад дүрэм, журам:

Засгийн газрын тогтоол:

- ◇ Засгийн газрын 2017 оны 197 дугаар тогтоолын 5 дугаар хавсралт **ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮНД ТУСЛАМЖ, ХӨНГӨЛӨЛТ ҮЗҮҮЛЭХ ЖУРАМ**
- ◇ Засгийн газрын 2024 оны 12 дугаар сарын 25-ны өдрийн 236 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралт Хүүхэд хамгааллын үйлчилгээний нэг хүүхдэд ногдох дундаж зардлын норматив
- ◇ Засгийн газрын 2025 оны 26 дугаар тогтоол – Журамд өөрчлөлт оруулах тухай
- ◇ Засгийн газрын 2025 оны 241 дүгээр тогтоол –Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох
- ◇ Засгийн газрын 2024 оны 245 дугаар тогтоол Ахмад настны асрамжийн үйлчилгээ шинээр үзүүлэх, барилга байгууламж барих аж ахуйн нэгж, байгууллагад төрөөс нэг удаагийн дэмжлэг үзүүлэх журам

Сайдын тушаал:

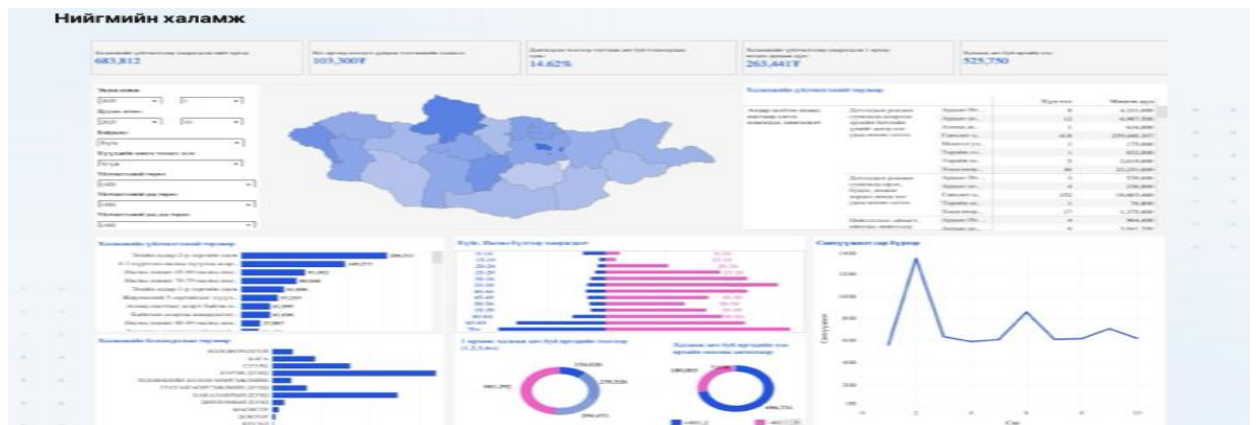
- ◇ Сангийн сайд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын хамтарсан 2018 оны А/03/А/03 тоот тушаал “Хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалттай асрамжийн газарт санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх журам”
- ◇ ХНХС-ын сайдын 2023 оны А/180 тушаал – Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ болон ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд зарим төрлийн үйлчилгээ үзүүлэх иргэн, ААН, ТББ-ыг магадлан итгэмжлэх журам
- ◇ ХНХС-ын сайдын 2023 оны А/190 тушаал – Төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа ахмад настан, 18 ба түүнээс дээш насны хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд тэтгэвэр олгох журам.

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

- ◇ ХНХС-ын сайдын 2023 оны А/188 тушаал “Төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа ахмад настан, 18 ба түүнээс дээш насны хөгжлийн бэрхшээлтэй Иргэнд тэтгэвэр олгох журам”
- ◇ ХНХС-ын сайдын 2023 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдөр А/189 тушаал “Төрөлжсөн асрамжийн газрын төсвийг бүрдүүлэх, зарцуулах, түүнд хяналт тавих журам”
- ◇ ХНХС-ын сайдын 2023 оны А/191 тушаал – Төрөлжсөн асрамжийн газрыг магадлан итгэмжлэх журам.
- ◇ ХНХС-ын сайдын 2023 оны А/130 тушаал – Зардлын норматив шинэчлэн батлах тухай "Төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа иргэний хоногт хэрэглэх хоолны норм, илчлэгийн хэмжээ, зардлын норматив" -ыг нэгдүгээр, "Төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа иргэний хувцас, ариун цэврийн болон хичээлийн хэрэглэлийн зардлын норматив, эдэлгээний хугацаа" -г хоёрдугаар, "Төрөлжсөн асрамжийн газарт зайлшгүй байх эмийн жагсаалт" гуравдугаар хавсралт
- ◇ Гэр бүл, хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын сайд, Эрүүл мэндийн сайдын хамтарсан 2024 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн А/76, А/515 дугаар тушаалын хавсралт /Ахмад настанд цогц үнэлгээ хийх, тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх журам/
- ◇ Гэр бүл, хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын сайд, Сангийн сайдын хамтарсан 2025 оны 02 дугаар сарын 24-ний өдрийн А/51, А/37 дугаар тушаалын хавсралт “Ахмад настанд үзүүлэх үйлчилгээний жишиг үнэ, иргэний хариуцах төлбөрийн хэмжээ”
- ◇ Гэр бүл, хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын сайд, Эрүүл мэндийн сайдын хамтарсан 2025 оны 01 дүгээр сарын 31-ний өдрийн А/28, А/27
- ◇ “Ахмад настанд цогц тусламж, үйлчилгээ үзүүлэхэд мэргэжлийн удирдлагаар хангах журам”
- ◇ “Ахмад настанд үйлчилгээ үзүүлэх иргэн, аж ахуйн нэгж, төрийн бус байгууллагыг сонгон шалгаруулах журам” Гэр бүл, хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын сайд, Эрүүл мэндийн сайдын хамтарсан 2024 оны А/75, А/514
- ◇ “Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээний аргачлал, заавар, үйлчилгээний үнэ тариф, гэрээний загвар батлах тухай” журам А/53, 2025
- ◇ Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээний чанарт тавигдах шалгуур, журам А/35, 2025
- ◇ Гэр бүл, хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын сайдын 2025 оны 11 дүгээр сарын А/239 “Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн хөгжлийг дэмжих өдрийн

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Зураглал №1 Нийгмийн халамжийн тоон мэдээлэл бүс нутаг, насны бүлэг

1

Санхүүжилтийн бүтэц

- Улсын төсөв;
- Орон нутгийн төсөв;
- Нийгмийн халамжийн сан;
- Төсөл, олон улсын байгууллага;
- Хувийн төлбөр (хязгаарлагдмал).

Нийгмийн хамгааллын систем жил бүр олон төрлийн халамж олгодог бөгөөд иргэдийн ~25% хамрагддаг гэж судалгаанд дурдсан.

Монгол Улсын хүн амын насны бүтцийг авч үзэхэд нийгэм хурдтай насжилт нэмэгдэх үеийг туулж байна. Нийт хүн амын 60-аас дээш настай иргэдийн эзлэх хувь **2020 оны 7.2%-аас 2050 он гэхэд 17.3%** болж хоёр дахин нэмэгдэх таамаглалтай байна. 2024 оны байдлаар дундаж наслалт **71.8 жил** болж, 2000 оноос хойш **8.6 жилээр** өссөн байна. Эмэгтэйчүүдийн дундаж наслалт 76.9 жил, эрэгтэйчүүдийнх 67.6 жил — **9.3 жилийн ялгаа** ажиглагдаж байна.² [ADB, 2025](https://www.adb.org/sites/default/files/publication/1084961/long-term-care-older-adults-mongolia.pdf)

Хүснэгт №2

Үзүүлэлт	2020	2024	2050 (таамаглал)
60+ настны эзлэх хувь	7.2%	~8.5%	17.3%
Дундаж наслалт	~70 жил	71.8 жил	~76 жил
Асрамжийн байрны тоо	9	11 (8 улсын, 3 хувийн)	50+ шаардлагатай
Хамрагдагсдын тоо	~400	~500	50,000+

Хөдөө, орон нутгийн иргэдийн хүн амын дийлэнх нь насжилт өндөртэй байгаа бөгөөд залуу үе хот руу нүүж байгаа нь уламжлалт гэр бүлийн асрамжийн тогтолцоог сулруулж, настай иргэдийн халамж, асаргаа муудах, цаашид асрах үйлчилгээний эрэлт нэмэгдэхээр байна.

¹ ГБХНХЯамны харьяа, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалал сургалт, үнэлгээний хүрээлэн, 2025

² <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/1084961/long-term-care-older-adults-mongolia.pdf>

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Асрах үйлчилгээний одоогийн төрөл, зохион байгуулалт

Хуульд заасан үйлчилгээний ангилал

2024 оны шинэчилсэн **Ахмад Настны тухай хуулийн 7** дугаар зүйлд дараах **12 төрлийн үйлчилгээ** тодорхойлсон байна:

Хүснэгт №3

№	Үйлчилгээний төрөл	Хэлбэр	Санхүүжилт
1	Лавлагаа, мэдээллийн үйлчилгээ	Амаар, бичгээр, цахим	Улсын төсөв
2	Зөвлөгөө өгөх үйлчилгээ	Нийгэм, эдийн засаг, хууль зүй	Улсын/орон нутгийн
3	Явуулын үйлчилгээ	Гэрт очих — ус, түлш, хоол	Улсын + орон нутгийн
4	Өдрийн үйлчилгээ	Хоол, сургалт, хөгжил	Улсын + төлбөр
5	Сайн дурын үйлчилгээ	Оюутан, иргэдийн оролцоо	ТББ, сайн дурын
6	Өдрөөр эмчлэх, асран сувилах	Эрүүл мэндийн байгууллага	ЭМД сан + улсын
7	Асаргааны хувилбарт үйлчилгээ	Төрөлжсөн/гэрээр/гэр бүлээр	Улсын + хувийн
8	Хүнсний дэмжлэг	Эрхийн бичиг	Нийгмийн халамжийн сан
9	Хүчирхийллээс хамгаалах	Хамгааллын байр	Улсын
10	Хөгжлийг дэмжих	Ахмадын байгууллага	Улсын + орон нутгийн
11	Зөв хооллолт, дасгал хөдөлгөөн	Эрүүл мэндийг дэмжих	Улсын
12	Сэргээн засах үйлчилгээ	Эмнэлэг, сувилал	ЭМД сан

Үйлчилгээний загварууд ба байгууллагын тогтолцоо

А. Төрөлжсөн асрамжийн байр

Монгол Улсын Нийгмийн халамжийн тухай хууль (НХтХ)-ийн 19 дүгээр зүйлийн 19.1.1 дэх заалтад тусгаснаар “Ахмад настны асрамжийн үйлчилгээ” нь төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээний нэг төрөл юм. Энэ үйлчилгээнд тэжээн тэтгэх хүүхэдгүй, бие даан амьдрах чадваргүй ганц бие, эсхүл тэжээн тэтгэх хүүхэд нь ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэйн улмаас дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх чадваргүй, тэжээн тэтгэх үүрэгтэй этгээд нь тухайн ахмад настны эсрэг хүчирхийлэл үйлдсэн болох нь тогтоогдсон бөгөөд олон нийтийн оролцоонд

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдах боломжгүй ахмад настан (НХтХ 19.2.1) хамрагдана.

Иргэн, аж ахуйн нэгж, төрийн бус байгууллагууд нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээг хуульд заасан нөхцөл, болзлын хүрээнд үзүүлж болох (НХтХ 26.2.) бөгөөд ийм үйлчилгээ үзүүлэх иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын нийгмийн халамжийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага бүртгэж, гэрчилгээ олгодог (НХтХ 26.3.).

Гэр бүл, хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын сайд, Эрүүл мэндийн сайдын хамтарсан 2024 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн А/75, А/514 тоот тушаалын хавсралтаар батлагдсан “Ахмад настанд үйлчилгээ үзүүлэх иргэн, аж ахуйн нэгж, төрийн бус байгууллагыг сонгон шалгаруулах журам”-аар энэхүү асуудлыг нарийвчлан зохицуулж байна. Өөрөөр хэлбэл Монгол Улсад дараах төрөл, хэлбэрийн ахмад настны асрамжийн газар байж болно. Үүнд:

- Төрийн болон орон нутгийн өмчийн;
- Хувийн хэвшлийн (иргэн, аж ахуйн нэгж);
- Төрийн бус байгууллагын дэргэдэх.

Хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний ерөнхий газар (ХХҮЕГ)-ын мэдээлснээр 2025 оны байдлаар улсын хэмжээнд нийт 10 ахмад настны асрамжийн газар үйл ажиллагаагаа явуулж, улсын төсвөөс 11,295.6 сая төгрөгийн төсөв хуваарилахаар батлагдсан байна. Тухайлбал, “МС Тереза эх”, “Батгэрэлт ирээдүй”, “Ачлалт хүүхдүүд” зэрэг ТББ-ын дэргэдэх ахмад настны асрамжийн газрууд болон Төв аймгийн Батсүмбэр суман дахь төрийн өмчийн Ахмад настны үндэсний төв, Баянхонгор, Баян-Өлгий, Увс, Ховд, Хөвсгөл, Дорнод, Дорноговь зэрэг аймгийн ахмад настны асрамжийн газрууд байна.

Эдгээр асрамжийн газруудад нийт 470 гаруй асруулагч асруулж, энэ салбарт 240 гаруй ажилтан, албан хаагчид ажиллаж байгаа ажээ.

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Зураглал - Ахмадын төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээний процесс

Сүүлийн 8 жилийн байдлаар зөвхөн ахмадын төрөлжсөн асрамжийн газруудад хамрагдсан иргэдийн тоо гэхэд 10 дахин өсжээ. /График-/ Төрөлжсөн асрамжийн газруудын нэг хүнд ногдох дундаж зардал 5 мянга, 2021 онд 504.4 мянган, 2022 онд 793.0 мянга, 2023 онд 978.0 мянга, 2024 оны гүйцэтгэлээр 2.1 сая төгрөг болсон байна.

Эх сурвалж: ХХҮЕГазар, ҮСХ-ны жил бүрийн мэдээ

Төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдсан иргэдийн тоо, санхүүжилт
/2021-2024/

Хүснэгт №4

	2021		2022		2023		2024		2024	
	Хүний тоо	Сая.төг	Хүний тоо	Сая.төг	Хүний тоо	Сая.төг	Хүний тоо	Сая.төг	Хүний тоо	Сая.төг
Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ	9118	2074.3	10177	2590.2	11297	4563.4	8699	3370.8		
Гэрийн асрамж, халамжийн үйлчилгээнд хамруулах	251	53.7	233	57	282	63.9	193	72		
Төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээ	446	225.0	471	373.5	484	473.6	507	1063.0		

Төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээг хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалттай асрамжийн газарт санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх журмын хүрээнд холбогдох зардлын норм, нормативын дагуу санхүүжүүлдэг.³ Мөн Засгийн газрын 2024 оны 12 дугаар сарын 25-ны өдрийн 245 дугаар тогтоолын хавсралтаар батлагдсан “Ахмад настны асрамжийн үйлчилгээг шинээр үзүүлэх, барилга байгууламж барих аж ахуйн нэгж, байгууллагад төрөөс нэг удаагийн дэмжлэг үзүүлэх журам”-ын 2.1-д “Ахмад настанд асрамжийн үйлчилгээг шинээр үзүүлэх, 20 ба түүнээс дээш тооны ахмад настныг үйлчилгээндээ хамруулж байгаа байгууллагад 100.0 сая хүртэлх төгрөгийн дэмжлэгийг нэг удаа **байрны түрээсийн зардалд зориулан олгох**”-оор зохицуулагдсан.

³ Сангийн сайд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын хамтарсан тушаал, 2018 он, А/03, А/03

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Тус журмын 2.2-т “Ахмад настны асрамжийн үйлчилгээг шинээр үзүүлэхээр стандартын шаардлагад нийцсэн **барилга байгууламж худалдан авсан**, үйлчилгээнд хамруулах ахмад настны нийт тоо нь 50-аас багагүй, үүнээс 40-өөс доошгүй хувь нь Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 19.2.1-д заасан болон байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настанд асрамжийн үйлчилгээ үзүүлж байгаа байгууллагад 500,000,000.0 (таван зуун сая) хүртэлх төгрөгийн санхүүжилтийг нэг удаа олгож болно” гэсэн зохицуулалттай болсон нь ахмадын асрах үйлчилгээний эрэлтийг хангахад төрийн зүгээс үзүүлж буй томоохон дэмжлэг болжээ.

Мөн **ахмад настны асрамжийн үйлчилгээний барилга байгууламж барьж байгаа байгууллагад** энэхүү журмын 3.1-д зааснаар “Нийт ахмад настны тоо нь 50-аас багагүй, үүнээс 40-өөс доошгүй хувь нь Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 19.2.1-д заасан ахмад настанд асрамжийн үйлчилгээ үзүүлж байгаа байгууллага өөрийн эзэмшлийн газар дээр батлагдсан зураг, төсвийн дагуу ахмад настны асрамжийн үйлчилгээний зориулалтаар **барилга байгууламж барьж, барилгын ажлын гүйцэтгэл нь 50-аас дээш хувьд хүрсэн бол 500,000,000.0** (таван зуун сая) хүртэлх төгрөгийн санхүүжилтийг нэг удаа олгож болно” гэж тусгасан. Энэ журамд заасан дэмжлэгийг Нийгмийн халамжийн сангаас олгоно гэсэн хэдий ч 2026 оны байдлаар нэг ч төгрөгийн санхүүжилт олгогдоогүй, шаардлага хангасан аж ахуйн нэгж алга байна.

Нийгмийн халамжийн сангийн асаргааны тэтгэмжийн төрөл, 2021-2024 оны хооронд хамрагдсан хүний тоо, санхүүжилт

Хүснэгт №5

	2021		2022		2023		2024	
	Хүний тоо	Сая.төг	Хүний тоо	Сая.төг	Хүний тоо	Сая.төг	Хүний тоо	Сая.төг
Асаргааны тэтгэмж	65191	59433.9	65865	59396.1	69959	125245.9	77844	220433.5
Бүтэн өнчин хүүхдийг үрчилж авсан болон эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхдийг асран хамгаалж, харгалзан дэмжиж байгаа иргэн	1955	2399.9	2014	2089.9	2060	4771.4	2151	8182.8
Гэр бүлийн тухай хуулийн 25.5-д заасан болон хүчирхийллийн улмаас сэтгэл санааны болон бие махбодын хохирол хүлээж хамгаалалт шаардлагатай болсон хүүхдийг асран хамгаалж, харгалзан дэмжиж байгаа иргэн	316	383.5	269	283.9	240	548.2	219	825.7
Тэжээн тэтгэх хүүхэдгүй, ганц бие ахмад настан болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг гэр бүлдээ авч асрамжилж байгаа иргэн	218	173.2	185	160.2	197	330.6	209	623.9
Ахмад настныг гэр бүлдээ авч асрамжилж байгаа иргэн							144	410.8
Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг гэр бүлдээ авч асрамжилж байгаа иргэн							65	213.1
Эмнэлгийн хяналтад байдаг, байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настан болон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд ба иргэнийг асарч байгаа иргэн	62702	56477.3	63397	56862.1	67462	119595.5	75265	210801.1
Байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг асарч байгаа	16572	14556.0	15972	13174.0	15956	27666.0	17166	48825.1
Байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг асарч байгаа	10784	12935.0	12431	15455.0	13820	28795.0	15064	45702.8
Байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настныг асарч байгаа	35346	28985.0	34994	28232.0	37686	63133.0	43035	116273.1

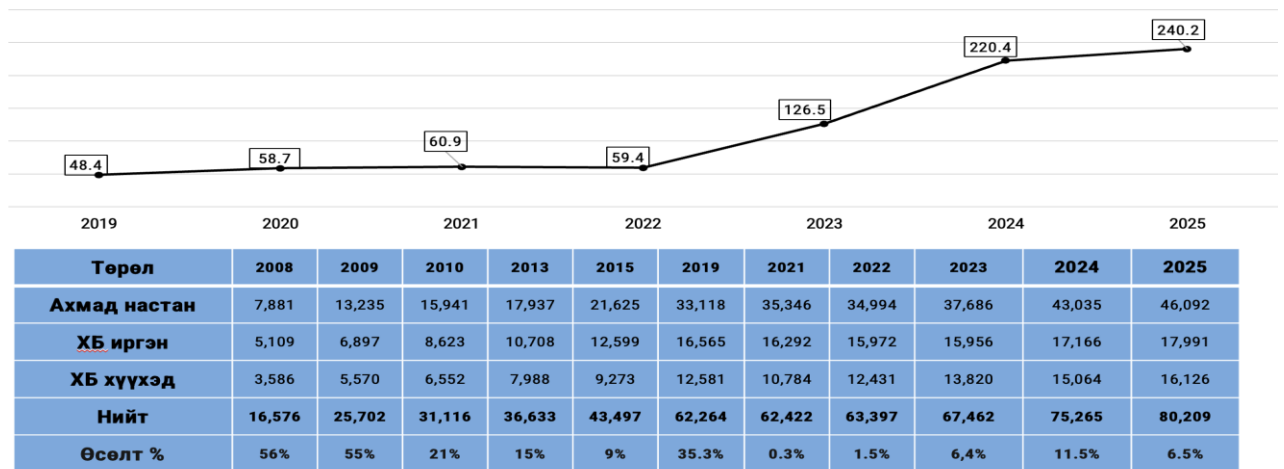
Эх сурвалж: ХХҮЕГазрын санхүүгийн тайлан болон ҮСХ-нд хүргүүлдэг мэдээний А-НХМ-1А

Монгол улсын асрах үйлчилгээ авах иргэдийн тоо жилээс жилд өсөн нэмэгдэж байгааг дараах графикаас харж болохоор байна. Үүнээс 2025 оны байдлаар нийт хамрагдсан иргэдийн 57.5 хувийг ахмад настан, 22.4 хувийг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, 20.1 хувийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд эзэлж байна.

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Асрах үйлчилгээнд хамрагдсан иргэдийн тоо /2020-2025/

График-1

Ахмад настны тухай хуулийн 2024 оны шинэчилсэн найруулга нь 12 төрлийн үйлчилгээ, цогц үнэлгээний систем, хувилбарт асрамжийн тогтолцоог хуульчилсан нь чухал дэвшил болсон байна.

Ахмад настны тухай хуулийн хүрээнд үзүүлж буй тусламж, үйлчилгээний төрөл

Хүснэгт №6

№	Тусламж үйлчилгээний төрөл	Зохицуулж байгаа хууль тогтоомж	Давтамж /2026/
1	Байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настныг асарч байгаа иргэний тэтгэмж	Нийгмийн халамжийн тухай	ЗГТ, 2025 оны 241 тоот Сар бүр 330,000
2	Байнгын асаргаа шаардлагатай ахмад настанд улиралд нэг удаа олгож байгаа тэтгэмж	Нийгмийн халамжийн тухай	ЗГТ, 2025 оны 241 тоот Улиралд нэг удаа 60,000
3	Байнгын асаргаа шаардлагатай 16 хүртэл насны хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд олгох амьжиргааг дэмжих мөнгөн тэтгэмж	Нийгмийн халамжийн тухай, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай	ЗГТ, 2025 оны 241 тоот Сар бүр 478,000
4	Байнгын асаргаа шаардлагатай хүнд хэлбэрийн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг асарч байгаа иргэнд олгох асаргааны тэтгэмж	Нийгмийн халамжийн тухай, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай	ЗГТ, 2025 оны 241 Сар бүр 484,000

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

			тоот	
5	65 насанд хүрсэн иргэн, тэжээгч нь нас барсан 18 хүртэлх насны хүүхэд, 18 хүртэлх насны 4 ба түүнээс дээш хүүхэдтэй өрх толгойлсон 45 насанд хүрсэн эх, 50 насанд хүрсэн эцэгт олгох асаргааны тэтгэмжийн хэмжээг	Нийгмийн халамжийн тухай, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай	3ГТ, 2 025 оны 241 тоот	Сар бүр 432,000
6	Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ:	Нийгмийн халамжийн тухай		Тухай бүр
6.1	Сэргээн засах үйлчилгээнд хамруулах			
6.2	Өдрийн үйлчилгээнд хамруулах			
6.3	Гэрийн асрамж, халамжийн үйлчилгээнд хамруулах			
6.4	Тэжээн тэтгэх хүүхэдгүй, ганц бие ахмад настныг гэр бүлдээ авч асрамжилж байгаа иргэний тэтгэмж	Нийгмийн халамжийн тухай		Сар бүр 275000
6.5	Ахмад настны төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээ : Улсын асрамж	Нийгмийн халамжийн тухай		Байнга
6.6	Хувийн асрамж	Нийгмийн халамжийн тухай		

Мөн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн асаргаа, сувилгааны санхүүжилтийг Гэр бүл, хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын сайдын 2025 оны 11 дүгээр сарын А/239 “Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн хөгжлийг дэмжих өдрийн үйлчилгээний (Дэмжих төв) аргачлал, заавар, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн хөгжлийг дэмжих өдрийн үйлчилгээний (Дэмжих төв) үнэ, тариф шинэчлэн батлан хэрэгжилтийг хангаж ажиллаж байна.

Хүснэгт №7

№	Тусламж үйлчилгээний төрөл	Зохицуулж байгаа хууль тогтоомж		Давтамж /2026/
1	Хөгжлийг дэмжих нийгмийн үйлчилгээ	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулийн 28.1		
1.1	Асрах, сувилах үйлчилгээ		60,000	20 өдөр
1.2	Хүүхдийн сэтгэл зүйн зөвлөгөө		35,000	4 удаа
1.3	Асран хамгаалагчдад зориулсан сургалт, зөвлөгөө			
1.4	Хүүхдэд үзүүлэх бусад үйлчилгээ		25,000	2 удаа

В. Сувилал (Санаториум)

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Эмэгтэй 55+, эрэгтэй 60+ настны иргэд **5 эсвэл 10 хоногийн** сувилалд хамрагдах эрхтэй. Одоогоор сэргээн засах болон нөхөн сэргэх үйлчилгээний гол хэлбэр юм. Засгийн газрын 2024 оны “Хөнгөлөлтийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай” 159 дүгээр тогтоолоор Амралтын газарт- 35,000 төгрөг, Сувиллын газарт- 40,000 төгрөг, нийгмийн халамжийн сангаас 7 хүртэлх хоногийн төлбөрийн хөнгөлөлтийг санхүүжүүлнэ.

- ✓ 2025 онд 21 амралт, 24 сувилалтай гэрээ байгуулсан.
- ✓ 2025 оны гэрээнд Амралт, сувиллын газарт идэвхтэй насжилтыг дэмжих хөтөлбөр хэрэгжүүлэх шаардлага тавьсан.
- ✓ Эрхийн бичиг авахаар олон удаа ирж байгаа ахмадуудыг анхаарч дараа сарын эхний ээлжид олгох
- ✓ Хурууны хээ уншигчтай байх шаардлагыг хэрэгжүүлэх, 2026 онд гэрээ байгуулах байгууллагад заавал бүртгэлд үндэслэн санхүүжилт олгодог болно.

Г. Идэвхтэй Насжилтыг Дэмжих Төв (ИНДТ/ААН) — Туршилтын загвар

Монгол Улсад, Азийн хөгжлийн банк /АХБ/-ны санхүүжилттэй бүсийн техникийн туслалцааны төсөл (ТТ-9928) чанартай, хямд, цаашид өргөжүүлэх боломжтой олон нийтэд оролцоонд түшиглэсэн урт хугацааны тусламж үйлчилгээний загвар хөгжүүлэх туршилтын төслийг амжилттай хэрэгжүүлсэн байна. Идэвхтэй насжилтыг дэмжих төв (ИНДТ)-үүд нь өдрийн үйлчилгээ, гэрийн асаргаа, кейс менежментийн үйлчилгээ үзүүлэхээс гадна эрүүл мэнд, нийгэм, боловсрол болон бусад төрлийн үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагуудын дунд зохицуулагчийн үүрэг гүйцэтгэх байгууллага юм.

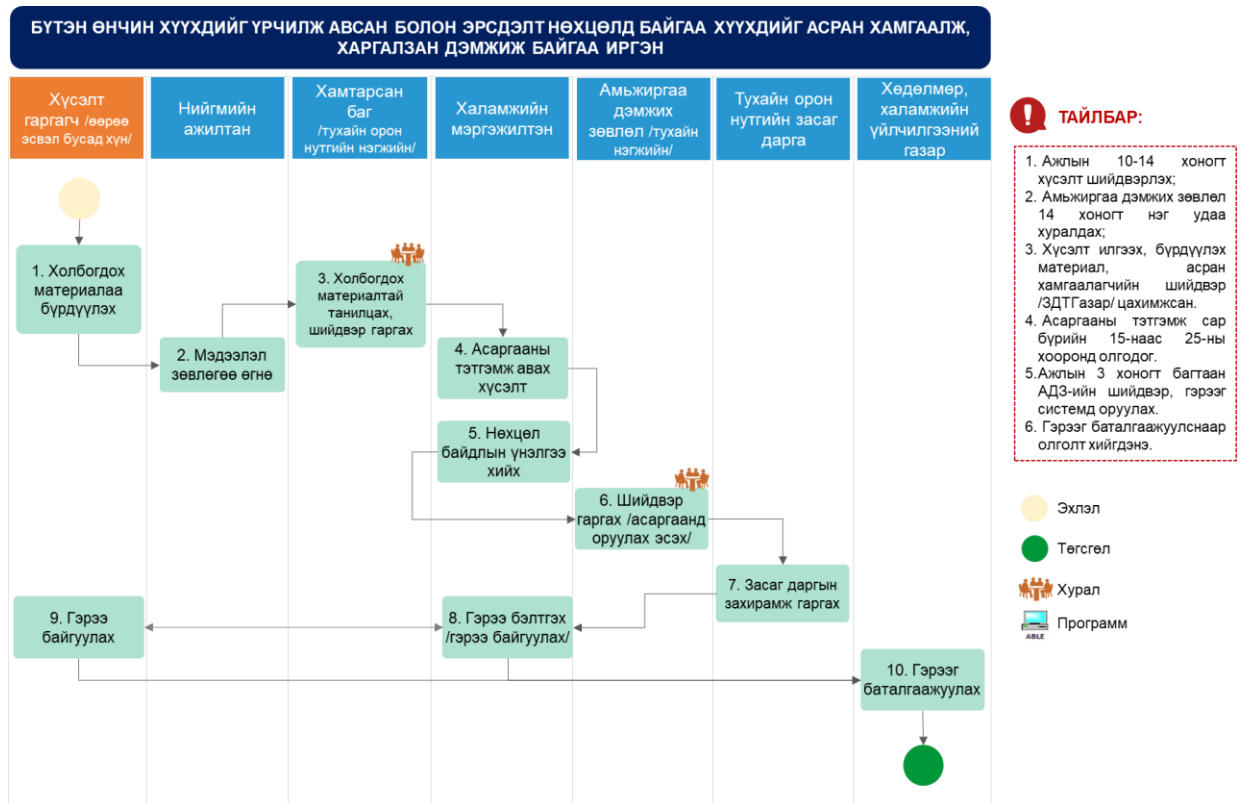
АХБ-ны /ADB/ дэмжлэгтэйгээр **3 туршилтын ИНДТ (2021–2024)** байгуулагдсан бөгөөд энэ нь кейс менежмент, гэрээр үйлчлэх, нийгмийн үйл ажиллагааг нэгтгэсэн иж бүрэн загвар юм. 18 сарын хугацаанд **3,700 гаруй** ахмад настан шалгагдаж, **273 хүн** хувийн асрамжийн төлөвлөгөөний дагуу үйлчилгээ авсан. [ADB, 2025](#)

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

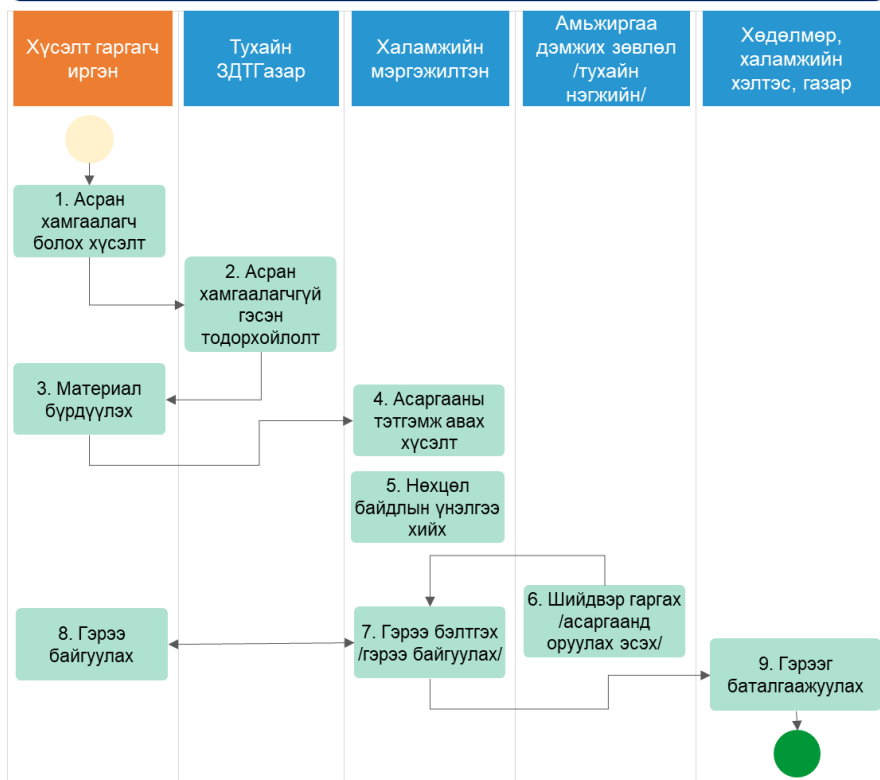
Д. Гэр бүлийн асрагчийн дэмжлэг

Монгол Улс нь бүс нутагт цөөхөн улсын нэг болох гэр бүлийн асрагчдад жилд 2024 онд 419,0 сая төгрөг, 2025 онд 389.0 сая төгрөгийн нийгмийн тусламж олгодог.

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

ТЭЖЭЭН ТЭТГЭХ ХҮҮХЭДГҮЙ, ГАНЦ БИЕ АХМАД НАСТАН БОЛОН ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ИРГЭНИЙГ ГЭР БҮЛДЭЭ АВЧ АСРАМЖИЛЖ БАЙГАА ИРГЭН

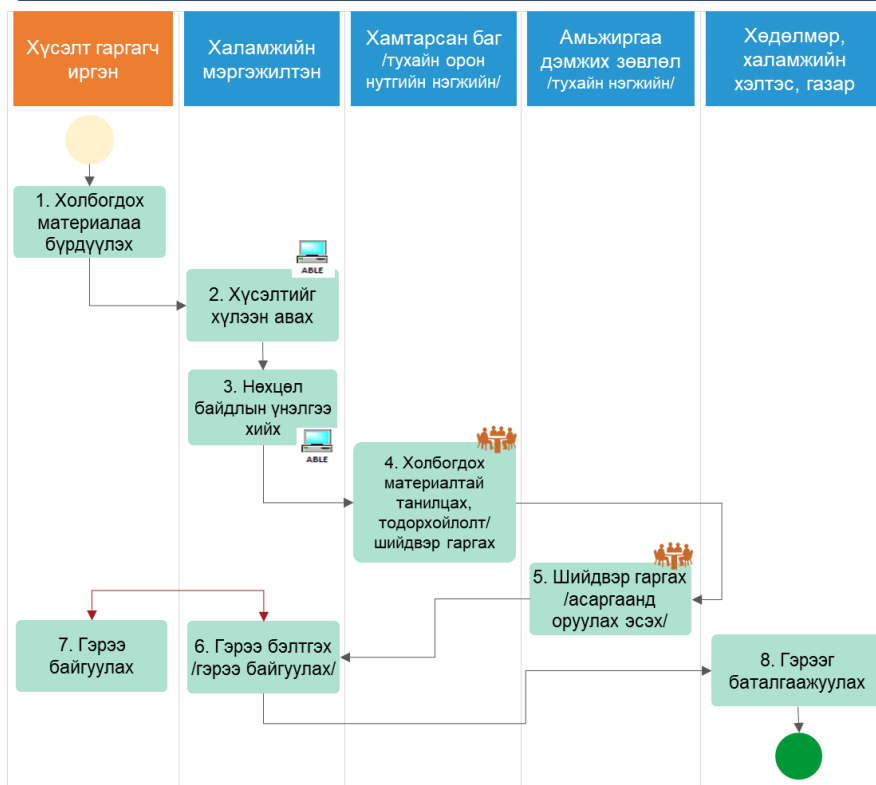

ТАЙЛБАР:

1. Ажлын 10-14 хоногт хүсэлт шийдвэрлэх;
2. Амьжиргаа дэмжих зөвлөл 14 хоногт нэг удаа хуралдах;
3. Хүсэлт илгээх, бүрдүүлэх материал, асран хамгаалагчийн шийдвэр /ЗДТГазар/ цахимжсан.
4. Асргааны тэтгэмж сар бүрийн 15-наас 25-ны хооронд олгодог.
5. Ажлын 3 хоногт багтаан АДЗ-ийн шийдвэр, гэрээг системд оруулах.
6. Гэрээг баталгаажуулснаар олголт хийгдэнэ.

- Эхлэл
- Төгсгөл
- Хурал
- Программ

ГЭР БҮЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН 25.5-Д ЗААСАН БОЛОН ХҮЧИРХИЙЛЛИЙН УЛМААС СЭТГЭЛ САНААНЫ БОЛОН БИЕ МАХБОДЫН ХОХИРОЛ ХҮЛЭЭЖ ХАМГААЛАЛТ ШААРДЛАГАТАЙ БОЛСОН ХҮҮХДИЙГ АСРАН ХАМГААЛЖ, ХАРГАЛЗАН ДЭМЖИЖ БАЙГАА ИРГЭН

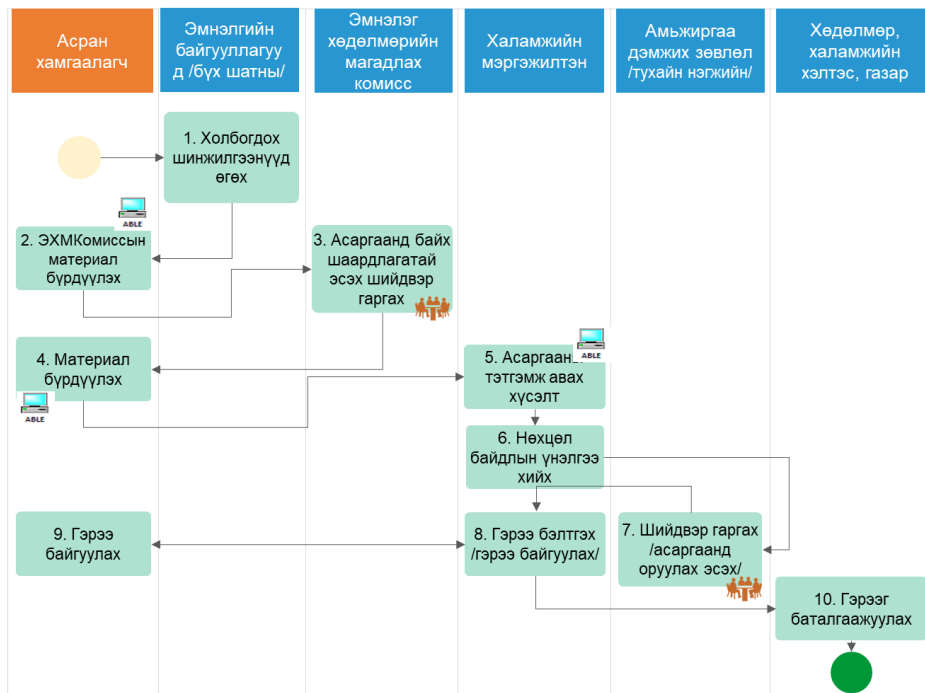
ТАЙЛБАР:

1. Ажлын 10-14 хоногт хүсэлт шийдвэрлэх;
2. Амьжиргаа дэмжих зөвлөл 14 хоногт нэг удаа хуралдах;
3. Хүсэлт илгээх, бүрдүүлэх материал, асран хамгаалагчийн шийдвэр /ЗДТГазар/ цахимжсан.
4. Асргааны тэтгэмж сар бүрийн 15-наас 25-ны хооронд олгодог.
5. Ажлын 3 хоногт багтаан АДЗ-ийн шийдвэр, гэрээг системд оруулах.
6. Гэрээг баталгаажуулснаар олголт хийгдэнэ.

- Эхлэл
- Төгсгөл
- Хурал
- Программ

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

БАЙНГЫН АСАРГАА ШААРДЛАГАТАЙ ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ИРГЭН, АХМАД НАСТАН, ХҮҮХДИЙГ АСАРЧ БАЙГАА ИРГЭНД ОЛГОХ ТЭТГЭМЖ

ТАЙЛБАР:

1. Ажлын 10-14 хоногт хүсэлт шийдвэрлэх;
2. Амьжиргаа дэмжих зөвлөл 14 хоногт нэг удаа хуралдах;
3. Хүсэлт илгээх, бүрдүүлэх материал цахимжсан.
4. Асаргааны тэтгэмж сар бүрийн 15-наас 25-ны хооронд олгодог.
5. Гэрээг баталгаажуулснаар олголт хийгдэнэ.
6. Байнгын асаргааны мөнгөн тэтгэмж 6-36 сарын хугацаатай гэрээ байгуулна.
7. Ажлын 3 хоногт багтаан АДЗ-ийн шийдвэр, гэрээг системд оруулах.
8. Оношноос шалтгаалан хугацаа олгох тохиолдол байгаа. /80-аас дээш насны ахмадууд хугацаагүй ихэнх нь ордог. Насны доройтол оноштой/

- Эхлэл
- Төгсгөл
- Хурал
- Программ

Гурав. Ирээдүйн бодлогын чиглэл (шинжээчийн санал) хувилбар

Монгол Улсын асрах үйлчилгээний тогтолцоог бий болгох үүднээс Асрах үйлчилгээний бие даасан хуулийн төслийг батлах шаардлагатай бөгөөд дараах шинэчлэлүүдийг хэрэгжүүлэх нь зүйтэй:

- Care Law (Асрах үйлчилгээний тухай бие даасан хууль);
- Асрах үйлчилгээний даатгалын тогтолцоо бий болгох /Long-term care insurance/;
- Гэрийн асаргаа буюу гэрт нь үзүүлэх үйлчилгээг санхүүжүүлэх;
- Кейс менежментийн тогтолцоог бүх насны түвшинд бий болгох /Case management system/ хүүхэд, ахмад, зорилтот бүлэг, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд гэх мэт;
- Асрагчийн мэргэжлийн стандарт бий болгох;
- Төр, хувийн хэвшлийн түншлэл хэрэгжүүлэх, төрөөс хувийн хэвшилд татаас, урамшуулал үзүүлэх замаар дэмжих /Public-private partnership/.

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ХУУЛИЙН ХҮРЭЭНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ БОЛОН ДААТГАЛ, ТӨСВИЙН ТАТААС, ДЭМЖЛЭГИЙН ТАЛААРХ САНАЛ, ТЭДГЭЭРИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Сүүлийн үед дэлхийн бүхий л улс орнууд хүн амын насжилттай холбогдуулан асрах үйлчилгээний талаарх хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох, санхүүжилтийн механизмыг шинэчлэх, үйлчилгээний төрлийн оновчлох, төрийн татаас дэмжлэг үзүүлэх, даатгалын тогтолцоог бүрдүүлэх чиглэлээр ихээхэн анхааран ажиллаж байна. Үүний нэг тод жишээ нь Азийн орнуудын асрамжийн үйлчилгээний хууль тогтоомж, санхүүжилтийн механизм нь заавал дагаж мөрдөх нийгмийн даатгал болон шаталсан засгийн газрын татаасаар дэмжигдсэн нэгдсэн нийгэмд суурилсан асрамжийн үйлчилгээ рүү шилжиж байна. Хэд хэдэн улс орон 2026 онд хүн амын хурдацтай хөгшрөлт болон асрамжийн зардлын өсөлтийг шийдвэрлэхийн тулд томоохон шинэчлэлүүдийг хэрэгжүүлж байна.

Тухайлбал, **Өмнөд Солонгос**: Нэгдсэн асрамж, тусламжийн тухай хууль 2026 оны 3-р сард хүчин төгөлдөр болно. Энэ нь хүний оршин суугаа газраас үл хамааран нэгдсэн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ, сувилахуй, өдөр тутмын амьдралын дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор одоо байгаа Урт хугацааны асрамжийн даатгалыг (LTCI) өргөжүүлж, "хэт хөгширсөн нийгэм"-ийн шилжилтийг зорьж байна.⁴

⁴ The Korean Long-Term Care System: 2024 Update

Тайвань: 2026 онд Асрамжийн үйлчилгээний урт хугацааны төлөвлөгөө 3.0-ийг эхлүүлэв. Энэхүү төлөвлөгөө нь "хөгшрөлтийг газар дээр нь" болон амьдралын төгсгөлийн амар амгалан тусламж үйлчилгээнд анхаарлаа төвлөрүүлэхийн зэрэгцээ гэр орон, нийгэм, байгууллагын үйлчилгээний тасралтгүй байдлыг сайжруулдаг.

Хятад: 2026 оны эхээр Хүүхэд асрах үйлчилгээний шинэ хууль хэлэлцэгдэж байгаа бөгөөд энэ нь хүүхэд асрах үйлчилгээг үндсэн нийтийн үйлчилгээ болгон стандартчилж, санхүүжүүлэх зорилготой юм. Үүнээс гадна, 2026 оны 4-р сарын 1-ээс эхлэн хэрэгжиж буй шинэ журамд улсын төвүүд насанд хүрээгүй хүмүүст цогц халамжийн үйлчилгээ үзүүлэх үүрэг хүлээсэн.

Малайз: Хууль тогтоомж, засаглал, ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан асрамжийн салбарыг мэргэшүүлэх зэрэг таван тулгуурт зорилт тавин анхаарлаа хандуулсан 2026-2030 оны Асрамжийн стратегийн хүрээ, үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг эхлүүлсэн.

Ер нь азийн бүс нутгийн хэмжээнд асрах үйлчилгээний хууль тогтоомж нь үйлчилгээг стандартчилах, эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг өдөр тутмын амьдралын дэмжлэгтэй нэгтгэх, нэгдсэн цогц үйлчилгээ үзүүлэх чиглэлээр хөгжиж байна.⁵

Санхүүжилтийн механизм

Санхүүжилт нь зөвхөн халааснаас гарах (OOP) зардлаас татгалзаж, даатгал болон зорилтот татаасаар эрсдэлийг нэгтгэхэд чиглэж байна.

Улс орны үндсэн санхүүжилтийн механизм 2026 оны санхүүгийн гол шинэчлэлтүүд

Өмнөд Солонгосын Нийгмийн даатгалын нэмэлт төлбөрийг эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийн 0.4724% хүртэл нэмэгдүүлсэн; Үндэсний тэтгэврийн хэмжээ 9.5% хүртэл өссөн.

Сингапурын CareShield Life & Subsidiaries нь төлбөрийн өсөлтийн түвшнийг хоёр дахин нэмэгдүүлж, 2026 оны 7-р сараас эхлэн урт хугацааны асрамжийн нэмэгдсэн татаас (80-95% хүртэл) нэмэгдүүлсэн.

Японы Олон Нийтийн Асрах үйлчилгээний даатгал нь нийгмийн даатгалын шимтгэлээс орлогын 50%-ийг бүрдүүлдэг; шинэ өвчтөний хариуцлагын төлбөр

<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11467513/#:~:text=From%202019%20to%202022%2C%20the,implemented%20from%20March%202026.5>)

⁵ Үндэсний Эрүүл Мэндийн Хүрээлэн (NIH) | (.gov),

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

болон өрөөний шинэчлэгдсэн зардал (ойролцоогоор 8,000 иен/сар)-ыг хэрэгжүүлсэн.

Хятадын татаас ба LTCI туршилтын хөтөлбөр Хөгжлийн бэрхшээлтэй ахмад настнуудад сард 800 юань хүртэлх үндэсний татаас; залилангаас урьдчилан сэргийлэхийн тулд асрамжийн газрын урьдчилсан төлбөрт заавал төлөх асрамжийн данс.

Хонг Конгын ваучерын систем нь Олон нийтийн асрамжийн үйлчилгээний ваучер (16,000 хүртэл) болон орон сууцны асрамжийн үйлчилгээний ваучер (7,000 хүртэл)-д зориулсан санхүүжилтийг нэмэгдүүлсэн.

Санхүүгийн гол инновац ба татаас

Сингапурын буцалтгүй тусламж: 2026 оны 4-р сараас эхлэн гэрийн асрамжийн буцалтгүй тусламж (HCG) нь шаардлага хангасан өрхүүдэд сард 600 доллар (400 доллароос дээш) болж нэмэгдсэн.

Хятадын аюулгүй байдлын арга хэмжээ: Эрх баригчид ахмад настнуудын амь насны хадгаламжийг хамгаалахын тулд хувийн асрамжийн газруудад төлсөн бүх урьдчилгаа төлбөрийг гуравдагч этгээдийн асрамжийн банкны дансанд шилжүүлэхийг үүрэг болгов.

Хятадын хүн ам хурдацтай хөгширч байгаа тул тус улс олон шатлалт ахмад настны асрамжийн системийг дэмжиж байна. Энэхүү загвар нь гэрийн болон олон нийтийн үйлчилгээг, тухайлбал үүдний тусламж үйлчилгээг асрамжийн газар гэх мэт институцийн шийдлүүдтэй хослуулсан. Хувийн асрамжийн газрууд нь ихэвчлэн чинээлэг хотын тэтгэвэр авагчдад өндөр зэрэглэлийн үйлчилгээ үзүүлдэг бөгөөд энэхүү үндэсний стратегийн чухал бүрэлдэхүүн хэсэг юм.

Монгол Улс асрах үйлчилгээний хувьд OECD-оос 20–30 жилийн хөгжлийн хоцрогдолтой боловч систем нэвтрүүлэх боломжийн “цонхны үе” дээр байна.

3.1 Хувийн хэвшлийг дэмжих “Care infrastructure financing model”

Асрах үйлчилгээний тухай хуулийн төслийн 6 дугаар бүлэгт Хувилбарт асрах үйлчилгээний төв байгуулах, нөхцөл, шаардлага гэсэн хуулийн зохицуулалтыг шинээр тусгасан.

Асрах үйлчилгээний асрамжийн төв, , өдрийн үйлчилгээний төв, гэрийн асаргаа үйлчилгээний байгууллага зэрэг **хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжихийн тулд** төрөөс дараах механизмыг ашиглаж болно.

Зорилго:

- асрах үйлчилгээний төвүүдийг бий болгох;
- хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх;
- үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх.

Хуулийн төсөлд 14 дүгээр зүйл-д “Асрах үйлчилгээний төвийн барилга, орчны шаардлага, стандарт” гэсэн тусдаа заалт туссан

14.1.Хувилбарт асрах үйлчилгээний төвийн барилга, модуль, түр байр болон хөдөлгөөнт байгууламж нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

14.1.1.гал, цахилгаан, эрүүл ахуй, халдвар хамгааллын эрсдэлийн үнэлгээ, хамгаалалтын шийдэл бүхий байгуулалт, бүтэцтэй байх;

14.1.2.цахилгаан, дулаан хангамж болон агааржуулалт, бохирын систем нь Монгол Улсын холбогдох стандартад нийцсэн, бие даасан шийдэл, ажиллагаатай байх;

14.1.3.асруулагч хүний хувийн орон зайг тусгаарлах хөшиг, тасалгаа, хаалт, нууцлалын зохион байгуулалт бүхий бүсчлэлтэй байх;

14.1.4.амьдрах орчин нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн ашиглах боломж хүртээмжтэй байх (лампа, бариул, налуу зам, дохиолол, ариун цэврийн зохицуулалт);

14.1.5.халдварт өвчний шинж тэмдэг илэрсэн болон ослын эрсдэлтэй иргэнийг түр тусгаарлах өрөө эсвэл зориулалтын зохион байгуулалттай байх;

14.1.6.эрүүл мэндийн байгууллагатай холбоо тогтоох, яаралтай тусламжид шилжүүлэх протокол, тээвэрлэлтийн боломж, хүртээмжтэй байх;

14.1.7.барилга байгууламжийг өргөтгөх, нүүлгэн шилжүүлэх болон аюулгүй байдалд нийцүүлэн солих боломжтой техникийн зураглал, шийдэлтэй байх.

Мөн Асрах үйлчилгээний хуулийн төслийн 8 дугаар бүлэгт “асрах үйлчилгээнд төрөөс үзүүлэх дэмжлэг, санхүүжилт” гэсэн хэсэгт дараах тусгайлан заалтуудыг тусгажээ.

24 дүгээр зүйл.Төрөөс дэмжлэг үзүүлэх үндсэн зарчим

24.1.Төр асрах үйлчилгээг нийгмийн зайлшгүй шаардлагатай, мэргэжлийн үйлчилгээ хэмээн үзэж, хүртээмж, чанар, тогтвортой байдлыг хангах зорилгоор бодлого, үйл ажиллагааны дэмжлэг үзүүлнэ.

24.2.Төрөөс үзүүлэх дэмжлэг нь үйлчилгээний чанар, хүний эрх, аюулгүй байдлын шалгуурыг хангасан тохиолдолд олгогдоно.

24.3.Төрөөс үзүүлэх дэмжлэг нь нийгмийн халамжийн тэтгэмжтэй давхцаагүй үйлчилгээ, худалдан авалт, барилга байгууламж, дэд бүтцийг дэмжих хэлбэртэй байна.

25 дугаар зүйл.Дэд бүтэц, хөрөнгө оруулалтын дэмжлэг

25.1.Хувилбарт асрах үйлчилгээний төвийн зориулалтаар газар олгож болно.

25.2.Төр нь хувилбарт асрах үйлчилгээний төвийн барилга, модуль байгууламж, дэд бүтэц, суурь тоног төхөөрөмжийн бүтээн байгуулалтыг дангаар болон бусад этгээдтэй хамтран санхүүжүүлж, байгуулж, ажиллуулж болно.

25.3.Төрийн өмчийн ашиглагдаагүй барилга, газар, дэд бүтцийг хувилбарт асрах үйлчилгээний төвийн зориулалтаар тодорхой хугацаанд ашиглуулах боломж олгож болно.

25.4.Төрөөс дэмжлэг үзүүлэхдээ орон нутгийн хэрэгцээ, хүртээмж, эрсдэлийн үнэлгээг харгалзан үзнэ.

27 дугаар зүйл.Татвар, төлбөр, зардлын хөнгөлөлт

27.1.Төр нь асрах үйлчилгээ эрхлэгчдэд дараах дэмжлэг үзүүлж болно:

27.1.1.татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт /одоогоор ААН-н орлогын албан татварын тухай хуулийн 22.9⁶, 22.9.2-д заасны дагуух хөнгөлөлт/

27.1.2.нийгмийн даатгалын шимтгэлтэй холбоотой хөнгөлөлт /одоогоор хөнгөлөлт байхгүй/

27.1.3.ус, дулаан, цахилгаан, хог хаягдлын төлбөрийн хөнгөлөлт; /одоогоор хөнгөлөлт байхгүй/

⁶ 22.9. Албан татвар төлөгчийн орлого олох үйл ажиллагаатай хамааралгүй доор дурдсан үйл ажиллагааг нийгмийн хариуцлагын хүрээнд дэмжих зорилгоор элэгдэл тооцох үндсэн хөрөнгөд оруулсан хөрөнгө оруулалт, харилцан хамааралгүй бусад этгээдэд олгосон санхүүгийн дэмжлэг, хандивын зардлыг энэ хуулийн 20.1-д заасны дагуу ногдуулсан албан татвараас хасаж хөнгөлнө. Хөнгөлөх дүн нь тухайн татварын жилийн татвар ногдох орлогын 1 хувь хүртэл хэмжээнээс хэтрэхгүй байна:

22.9.2.ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, хүүхдийн асрамжийн үйлчилгээ, тэдгээрийн эрхийг хангах, хамгаалах, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан тохируулгат орчин бүрдүүлэх, хүүхдийн тоглоомын талбай, зуслан, цэцэрлэгт хүрээлэн барьж байгуулах, ашиглах;

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

27.1.4. түрээсийн төлбөрийн хөнгөлөлт /одоогийн ЗГТ-оор 100.0 сая төгрөгийн дэмжлэг үзүүлэхээр зохицуулсан/

27.2 Хөнгөлөлт, дэмжлэг олгох нөхцөл, хэмжээг Засгийн газар батална.

Асрах үйлчилгээний тухай хуулийн төсөлд тусгагдсан дээрх заалтууд дэд бүтэц, хөрөнгө оруулалтын дэмжлэгт шаардлагатай зээлийн хүүгийн татаас олгох хувилбарт тооцоолол хийв. Харин нийгмийн даатгалын шимтгэл болон тогтмол үйлчилгээний / ус, дулаан, цахилгаан, хог хаягдлын/ зардлын хөнгөлөлтийг олгох нь төсөвт өндөр дарамт үүсгэх эрсдэлтэй тул зорилтот бүлэгт чиглэсэн, үе шаттай, хэсэгчилсэн хөнгөлөлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх нь зүйтэй. Ингэснээр асрах үйлчилгээний салбарын хөгжлийг дэмжихийн зэрэгцээ төсвийн ачааллыг 30–50 хувиар бууруулах боломжтой. Тухайлбал, 30 ортой 3 асрах үйлчилгээний төвийн жилийн дундаж тогтмол зардал 150.0-200.0 сая төгрөг байх бөгөөд үүний 30 хувийг хөнгөлөх тохиолдолд жилдээ 135.0-180.0 сая төгрөгийн төсвийн нөлөө бий болно.

Зээлийн хүүгийн татаасын бодлогын 3 хувилбар

1. Бодлогын загварын харьцуулалт

Хүснэгт №8

Үзүүлэлт	Хувилбар 1 Хэсэгчилсэн зээлийн хүүгийн татаас Partial Interest Subsidy	Хувилбар2 Хэсэгчилсэн зээлийн хүүгийн татаас Concessional loan Interest Subsidy	Хувилбар 3 Хосолсон Санхүүжилт Blended Financing Model
Банкны үндсэн хүү	15%	15%	15%
Төрийн татаас	6%	10%	5% (баталгаа / татаас)
Бизнес төлөх хүү	9%	5%	~10% орчим
Санхүүжилтийн бүтэц	Банк + төр	Банк + төр	Банк + төр + бусад сан
Бодлогын зорилго	Дунд түвшний дэмжлэг	Хурдан өсөлт	Эрсдэл хуваах

2. Давуу тал / сул тал

Хүснэгт №9

Хувилбар	Давуу тал	Сул тал
Хэсэгчилсэн зээлийн хүүгийн татаас	төсөвт ачаалал бага, банкны оролцоо хадгалагдана	жижиг бизнесийн зардал өндөр байж болно
Хэсэгчилсэн зээлийн хүүгийн татаас	асрах үйлчилгээний салбар хурдан өснө, хөрөнгө оруулалт нэмэгдэнэ	төсвийн дарамт их
Хосолсон санхүүжилтийн	олон эх үүсвэр, эрсдэл хуваарилна	бүтэц зохион байгуулалт илүү төвөгтэй

3. Жишиг хувилбарт асрах үйлчилгээний төв байгуулах /Хүснэгт №10/

Зардлын төрөл	Дүн	Дүн
Барилга	6.5 тэрбум ₮	8.5 тэрбум ₮

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Тоног төхөөрөмж	300 сая ₮	300 сая ₮
Ажлын капитал	200 сая ₮	300 сая ₮
Нийт хөрөнгө оруулалт	7.0 тэрбум ₮	9.1 тэрбум ₮

Ахмад настны асрамжийн үйлчилгээний нийтлэг шаардлага MNS 5823:2016-г мөрддөг. Асрамжийн газрын арилга байгууламжийн нарийвчилсан стандартгүй боловч MNS 6055:2009, MNS 6056:2009 стандартыг мөрдөх боломжтой. АХБ-ны дэмжлэгтэйгээр 24 өрөөтэй, 50 ортой, 1950м² талбайтай барилгын өртгийг суурь болгон тооцов. Харин 30 ортой төвийн жишиг барилгын өртгийг 6.5 тэрбум төгрөг байхаар тооцоололд тусгав.

4. Хүснэгт №11. Зээлийн үндсэн нөхцөл

Үзүүлэлт	30 ортой төв	50 ортой төв
Зээлийн хэмжээ	6.5 тэрбум ₮	8.5 тэрбум ₮
Хугацаа	5 жил	5 жил
Банкны хүү	15%	15%
Нэг жилийн төлбөр	1.94 тэрбум ₮	2.54 тэрбум ₮
Нийт хүү /татаасгүй/	3.2 тэрбум ₮	1.18 тэрбум ₮

5. Хүснэгт №12. Хувилбаруудын харьцуулсан хүснэгт

Хувилбар	30 ортой төв (6.5 тэрбум ₮)			50 ортой төв (8.5 тэрбум ₮)		
	Бизнесийн төлөх хүү	Төрийн татаас	Нийт хүү	Бизнесийн төлөх хүү	Төрийн татаас	Нийт хүү
1. Татаасгүй	3.20 тэрбум ₮	0	3.20 тэрбум ₮	4.18 тэрбум ₮	0	4.18 тэрбум ₮
2. 6% татаастай	1.92 тэрбум ₮	1.28 тэрбум ₮	3.20 тэрбум ₮	2.51 тэрбум ₮	1.67 тэрбум ₮	4.18 тэрбум ₮
3. 10% татаастай	1.07 тэрбум ₮	2.13 тэрбум ₮	3.20 тэрбум ₮	1.39 тэрбум ₮	2.79 тэрбум ₮	4.18 тэрбум ₮

Энд 6%-ийн татаасыг нийт хүүгийн **40%**, 10%-ийн татаасыг нийт хүүгийн **66.7%** гэж тооцсон. 30 ортой төвд төрийн татаас 6%-ийн үед ~1.278 тэрбум ₮, 10%-ийн үед ~2.130 тэрбум ₮; 50 ортой төвд 6%-ийн үед ~1.671 тэрбум ₮, 10%-ийн үед ~2.786 тэрбум ₮ байна.

Төрийн төсвийн нөлөө (жишээ)

Хүснэгт №13. Нэг төвд ногдох жилийн дундаж төрийн татаас

Хувилбар	30 ортой төв	50 ортой төв
6% татаас	255.6 сая ₮ / жил	334.3 сая ₮ / жил
10% татаас	426.0 сая ₮ / жил	557.1 сая ₮ / жил

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Энэ нь 5 жилийн нийт татаасыг 5 жилд хуваасан дүн.

Ирээдүйд 100 жишиг төв байгуулахад шаардагдах төрийн татаас

Хүснэгт №14. (5 жилийн зээлийн нөхцөлөөр)

Хувилбар	30 ортой төв 6.5 тэрбум ₮	50 ортой төв 8.5 тэрбум ₮
6% татаас	127.8 тэрбум ₮ / 5 жил	167.1 тэрбум ₮ / 5 жил
10% татаас	213.0 тэрбум ₮ / 5 жил	278.6 тэрбум ₮ / 5 жил

Товч дүгнэлт

- **5 жилийн хугацаа** нь 10 жилийн зээлээс жилийн төлбөрийг өсгөдөг, гэхдээ нийт хүүг бууруулдаг.
- **30 ортой, 6.5 тэрбум ₮** хувилбар нь төрийн зардлын хувьд хамгийн хөнгөн.
- **50 ортой, 8.5 тэрбум ₮** хувилбар нь хүчин чадал өндөр ч төрийн татаасны хэрэгцээ илүү их.
- Бодлогын хувьд **6% татаас** нь хоёр хувилбарын аль алинд нь илүү тэнцвэртэй харагдаж байна.

Зээлийн хугацааг 5 жилээр тооцож үзэхэд 30 ортой 6.5 тэрбум төгрөгийн төвийн нийт хүү 3.20 тэрбум төгрөг, 50 ортой 8.5 тэрбум төгрөгийн төвийн нийт хүү 4.18 тэрбум төгрөг байна. **Хэрэв төрөөс 6 хувийн хүүгийн татаас олговол** нэг төвд ногдох татаас 1.28–1.67 тэрбум төгрөг, 10 хувийн татаасны үед 2.13–2.79 тэрбум төгрөг болно. 100 жишиг төвийн түвшинд авч үзвэл 5 жилийн хугацаанд төрөөс шаардагдах нийт татаас 6 хувийн хувилбарт 127.8–167.1 тэрбум төгрөг, 10 хувийн хувилбарт 213.0–278.6 тэрбум төгрөгт хүрэхээр байна.

Хүснэгт № 15. Бодлогын гол дүгнэлт

Хувилбар	Төсвийн ачаалал	Салбарын өсөлт
Хэсэгчилсэн зээлийн хүүгийн татаас (6%)	бага	дунд
Хэсэгчилсэн зээлийн хүүгийн татаас (10%)	өндөр	маш өндөр

Төр өөрөө барихгүй, харин **хүүгийн татаасаар хувийн салбарт** Хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг татах Асрамжийн төвийн барилга барих аж ахуйн нэгжид 5 жилийн татварын чөлөөлөлт, газрын дэмжлэг, зорилтот зээл олгосноор 2030 он гэхэд хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалттай байгууламжийн тоог 50+ болгох. **Асрах үйлчилгээний дэд бүтэц байгуулахад дэмжинэ.**

Хувилбарт асрах үйлчилгээний төв байгуулах нэгжийн хөрөнгө оруулалт 6.5-8.5 тэрбум төгрөгт хүрэх нөхцөлд зээлийн хүүгийн татаасны бодлого нь хувийн хэвшлийн оролцоог хангах гол механизм болж байна. 6 хувийн хүүгийн татаасны хувилбар нь төрийн төсвөөс жилд олгох татаас ойролцоогоор жилд нэг төвд 255.6-334.3 сая төгрөгийн ачаалал үүсгэх боловч харьцангуй тогтвортой, хэрэгжих боломжтой хувилбар гэж үзэж байна.

Өнөөдрийн байдлаар Монгол Улсын хэмжээнд Засгийн газрын 2024 оны 245 дугаар тогтоолоор Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 19.11, 19.12-т заасан “Ахмад настны асрамжийн үйлчилгээг шинээр үзүүлэх, барилга байгууламж барих аж ахуйн нэгж, байгууллагад төрөөс нэг удаагийн дэмжлэг үзүүлэх журам”-ыг батлан хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна. Цаашид асрах үйлчилгээний тухай

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

анхдагч хуулийн төсөл батлагдсанаар хөнгөлөлттэй зээл олгох төрөл, хэлбэрийг Засгийн газраас баталсан дээрх журамд нэмж тусган жил бүр шаардлагатай зээлийн хүүгийн татаасыг төсөвлөн, УИХ-аар батлуулж хэрэгжилтийг хангаж боломжтой.

3.2 АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ДААТГАЛЫН ХУВИЛБАР, ТООЦОО

Монгол улсад асрах үйлчилгээ өнөөдөр тусдаа ямар нэгэн даатгалын систем байхгүй, харин гэр бүлийн асаргаа, халамж, хэсэгчилсэн үйлчилгээний хэлбэрээр явж байна. OECD-ийн туршлагаар Long Term Care (LTC) санхүүжилт нь ихэвчлэн **татвар + улсын төсөв + орлогод суурилсан шимтгэл** гэсэн холимог загвартай байдаг бөгөөд энэ нь иргэдэд учрах зардлын дарамтыг бууруулах зорилготой. OECD-д 2021 онд LTC-д дунджаар ДНБ-ий 1.8% зарцуулсан бөгөөд олон улсад санхүүгийн хамгаалалт муу байвал ахмадын ядуурал, үйлчилгээ тасалдах эрсдэл нэмэгддэг гэж үздэг.⁷

OECD-ийн орнуудын дундаж наслалттай иргэдийн санхүүжилтийн системийг татварт суурилсан, нийгмийн даатгалд суурилсан, хувийн даатгалд суурилсан загвар гэж ангилж болох бөгөөд холимог загварууд түгээмэл байдаг [8]. Нийгмийн даатгалыг эрүүл мэндийн даатгалд суурилсан болон дундаж наслалттай иргэдийн даатгалд суурилсан систем гэж ангилдаг. Ихэнх улс орнууд татварт суурилсан дундаж наслалттай иргэдийн систем ажиллуулж байна. Жишээлбэл, Швед, Дани, Норвег, Финлянд зэрэг Нордик орнууд; Австри, Чех, Польш, Словак, Словени зэрэг Зүүн Европын орнууд; Португал, Испани зэрэг Өмнөд Европын орнууд; мөн Их Британи, Ирланд, Франц, Австрали, Канад зэрэг Баруун Европын орнууд татварт суурилсан дундаж наслалттай иргэдийн систем ажиллуулж байна. Үүний зэрэгцээ Эстони, Унгар, Бельги, Швейцар, Польш зэрэг Европын орнууд эрүүл мэндийн даатгалын систем ажиллуулж байна. Герман, Нидерланд, Люксембург, Япон, Солонгос зэрэг цөөн хэдэн улс л дундаж наслалттай иргэдийн даатгалын системтэй. Үүний зэрэгцээ, эрүүл мэндийн даатгал, дундаж наслалттай иргэдийн даатгалын гол эх үүсвэр болсон нийгмийн даатгалтай ихэнх улс орнууд санхүүгээ татвараар нөхдөг. Хувийн даатгал Франц, Герман зэрэг орнуудад мэдэгдэхүйц өссөн боловч цар хүрээ нь бага бөгөөд бүх нийтийн хэмжээнд хүрээгүй байна.

Иймээс Монголд хамгийн бодитой санаа нь: **“одоо байгаа нийгмийн даатгалын систем дээр LTC-ийн жижиг нэмэлт шимтгэл суурилуулж, эмзэг бүлгийн шимтгэлийг улсын төсвөөс даах”** загвар юм. Одоогийн Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулиар ажилтан 9.5%, ажил олгогч 10.5–12.5% шимтгэл

⁷ Long-term care spending and unit costs

https://www.oecd.org/en/publications/health-at-a-glance-2023_7a7afb35-en/full-report/long-term-care-spending-and-unit-costs_cc989a20.html?utm_source=chatgpt.com

⁸ Neubert A., Baji P., Tambor M., Groot W., Gulacsi L., Pavlova M. Long-term care financing in Europe: An overview. Public Health Manag./Zdr. Publiczne Zarz. 2019;17:131–145. doi: 10.4467/20842627OZ.19.015.11972. [DOI] [Google Scholar]

төлдөг тул шинэ LTC шимтгэлийг бага хувьтайгаар шаталж эхлүүлэх нь дарамт багатай.

Санал болгох даатгалын 3 хувилбар

Хувилбар А. Төсөв давамгайл, бага шимтгэлтэй

- Ажилтан: **0.3%**
- Ажил олгогч: **0.3%**
- Улс: ядуу, хөгжлийн бэрхшээлтэй, байнгын асаргаа шаардлагатай иргэдийн шимтгэлийг бүрэн даана
- Хамрах үйлчилгээ: гэрийн асаргаа, кейс менежмент, асрагчийн богино хугацааны дэмжлэг

Энэ хувилбарын давуу тал нь эхний 2–3 жилд улс төр, санхүүгийн эсэргүүцэл бага. Сул тал нь сангийн орлого бага тул хамрах хүрээ хязгаарлагдана. OECD-ийн туршлагаас харахад бага шимтгэлтэй схемүүд ихэвчлэн улсын төсвийн өндөр дэмжлэггүй бол үйлчилгээний цар хүрээ сул байдаг.

Хувилбар В. Холимог, шаталсан нэвтрүүлэлт

- 1–3 дахь жил: ажилтан **0.5%**, ажил олгогч **0.5%**
- 4–5 дахь жил: ажилтан **0.8%**, ажил олгогч **0.8%**
- Улс: зорилтот бүлгийн шимтгэлийг даана
- Хамрах үйлчилгээ: гэрийн асаргаа, өдрийн төв, түр амралтын асаргаа, хэсэгчилсэн сувилахуйн дэмжлэг

Энэ нь Монголд хамгийн бодитой хувилбар. Учир нь нийгмийн даатгалын суурь систем аль хэдийн байгаа, харин LTC-ийн санхүүжилт, үнэлгээ, үйлчилгээний ангиллыг шаталж оруулах хэрэгтэй байна. АХБ-ны Монгол дахь LTC ажлууд мөн санхүүжилтийн механизм, үйлчилгээний сүлжээ, бодлогын суурь бүтцийг зэрэг хөгжүүлэх чиглэлтэй явж байна.

Миний санал бол **Хувилбар В — холимог, шаталсан нэвтрүүлэлт**. Учир нь:

- Монголд асрах үйлчилгээний тогтолцоо бүрэн хөгжөөгүй учраас эхний жилүүдэд сангийн ачааллыг багаас эхлүүлэх хэрэгтэй.
- АХБ, яамны түвшинд санхүүжилтийн механизмыг оновчлох, үйлчилгээний сүлжээ байгуулах ажил аль хэдийн эхэлсэн.
- OECD-ийн олон оронд асрах үйлчилгээг /LTC/ дан ганц төсөв биш, төсөв ба орлогод суурилсан шимтгэлийн холимог хэлбэрээр санхүүжүүлдэг.

Иргэнд бий болох 3-5 жилийн зардлын жишиг тооцоо

Доорх тооцоог **ҮСХ-ны 2025 оны I улирлын сарын дундаж цалин 2.622 сая төгрөг, медиан цалин 2.245 сая төгрөг** гэсэн албан ёсны үзүүлэлт дээр тулгуурлан хийв. Энэ бол шимтгэлийн жишиг тооцоо болохоос эцсийн хуульчилсан тариф биш.

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Хүснэгт №16. Ажилтай иргэн, дундаж цалинтай (2.622 сая ₮/сар)

Хувилбар	Иргэний шимтгэл	Сарын дүн	3 жилийн дүн	5 жилийн дүн
А. Бага шимтгэл	0.3%	7,866 ₮	283,176 ₮	471,960 ₮
В. Шаталсан	0.5% (1–3 жил), 0.8% (4–5 жил)	13,110 ₮ → 20,976 ₮	471,960 ₮	975,384 ₮

Эдгээр тооцоог дундаж цалин 4 хувь гэсэн аргаар бодсон.

Хүснэгт №17. Медиан цалинтай иргэн (2.245 сая ₮/сар)

Хувилбар	Иргэний шимтгэл	Сарын дүн	3 жилийн дүн	5 жилийн дүн
А. Бага шимтгэл	0.3%	6,735 ₮	242,460 ₮	404,100 ₮
В. Шаталсан	0.5% (1–3 жил), 0.8% (4–5 жил)	11,225 ₮ → 17,960 ₮	404,100 ₮	835,140 ₮

Медиан цалинг ашигласан нь “ердийн ажиллагч”-ийн бодит дарамтыг илүү сайн харуулдаг.

Бодлогын түвшний санал

Хэрэв Монгол Улс асрах үйлчилгээний даатгал /LTC/-ыг нэвтрүүлэх гэж байгаа бол дараах багцаар явбал илүү зөв харагдаж байна.

1-р үе шат (1–2 жил):

- LTC хэрэгцээ үнэлгээний стандарт батлах
- гэрийн асаргаа, өдрийн төв, түр амралтын асаргааг үйлчилгээний ангилалд оруулах
- 0.3–0.5%-ийн туршилтын шимтгэл эсвэл төсөв+сайн дурын схем эхлүүлэх

2-р үе шат (3–5 жил):

- 0.5% → 0.8% шаталсан шимтгэл рүү шилжих
- эмзэг бүлгийн шимтгэлийг төсвөөс төлөх
- voucher, кейс менежмент, provider payment-г нэвтрүүлэх

3-р үе шат (5+ жил):

- тусдаа LTC сан эсвэл нийгмийн даатгалын дотор тусгай дэд сан
- илүү өргөн үйлчилгээ, чанарын шалгуур, гүйцэтгэлийн төлбөр

Энэ логик нь АХБ-ны Монгол дахь LTC-ийн өнөөгийн чиглэлтэй нийцэж байна.

Дүгнэлт

Нэг иргэнд шууд хамгийн зохистой хувилбар нь:

- эхний 3 жилд 0.5%, дараагийн 2 жилд 0.8% гэсэн шаталсан LTC шимтгэл бөгөөд энэ тохиолдолд дундаж цалинтай иргэний 5 жилийн шууд зардал ойролцоогоор **975 мянган төгрөг**, медиан цалинтай иргэнийх **835 мянган төгрөг** орчим байна.

Гэр бүлийн гишүүнд суурилсан асрах үйлчилгээний хувийн даатгал)-ын бодлогын загвар, даатгалын бүтээгдэхүүний бүтэц, мөн 3–5 жилийн жишиг санхүүгийн тооцоолол юм. Энэ загвар нь олон улсад ашиглагддаг “**formal care + family caregiver compensation**” зарчим дээр тулгуурладаг.

Судалгаагаар ахмадын асаргааны **50%-аас дээш нь гэр бүлийн гишүүд төлдөг** бөгөөд ийм нөхцөлд гэр бүлийн асаргааг мөн санхүүгийн хамгаалалтад хамруулах даатгалын загвар нь эрэлт, ашиг тусыг нэмэгдүүлдэг гэж үздэг.

Хувилбар C1

Гэр бүлд суурилсан асрах үйлчилгээний хувийн бүрэн даатгал

1. Гол зарчим: Даатгал нь зөвхөн асрамжийн төвийн төлбөрийг биш, **гэр бүлийн асрагчид олгох мөнгөн дэмжлэгийг** хамруулна.

2. Даатгалын бүтээгдэхүүний бүтэц

2.1 Даатгуулагч

- 18–60 насны иргэн
- гэр бүлээр хамрагдах боломжтой

2.2 Даатгалын нөхөн төлбөр

Хамрах хүрээ	Үйлчилгээ	Нөхөн төлбөр
1 гэр бүлд: Эцэг, эх Эхнэр/нөхөр Хүүхэд	Гэрийн асаргаа	сар бүр мөнгөн тэтгэмж
	Өдрийн төв	үйлчилгээний төлбөр
	Асрамжийн төв	зардлын тодорхой хувь
	Асрагчийн амралт	түр асаргаа

Зарим улсад гэрийн асаргаанд **cash benefit** олгож, асрагчид шууд ашиглах боломж олгодог.

Хувилбар C2

Гэр бүлд суурилсан асрах үйлчилгээний хувийн даатгал

Хүснэгт № 18. Хувилбарын харьцуулалт

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Үзүүлэлт	Хувилбар A Basic Family Care Insurance	Хувилбар B Standard Family Care Insurance	Хувилбар C Premium Care Insurance
Сарын шимтгэл	20,000 ₮	40,000 ₮	80,000 ₮
Хамрах ахмадын тоо	1 ахмад	2 ахмад	2–3 ахмад
Гэрийн асаргааны мөнгөн дэмжлэг	400,000 ₮ / сар	600,000 ₮ / сар	1,000,000 ₮ / сар
Асрамжийн төвийн зардлын нөхөн төлбөр	50%	70%	100% (сар)
Зорилтот бүлэг	Дундаж орлоготой өрх	Дундаж–дээд орлоготой өрх	Дээд орлоготой өрх
Гол давуу тал	Бага шимтгэл, олон өрх хамрагдах боломж	Тэнцвэртэй хамгаалалт	Бүрэн хамгаалалт

3. Иргэний 3–5 жилийн харьцуулсан зардлын тооцоолол

4. Даатгалын сангийн жишиг тооцоо

Үзүүлэлт	Утга
Хамрагдах өрхийн тоо	100,000
Дундаж сарын шимтгэл	40,000 ₮
Жилийн нийт орлого	48 тэрбум ₮

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Тооцоолол: $40,000 \times 100,000 \times 12 = 48,000,000,000 \text{ ₮}$

5. Нөхөн төлбөрийн жишиг тооцоо

Үзүүлэлт	Утга
Асаргаа шаардлагатай өрхийн эзлэх хувь	5%
Асаргаа шаардлагатай хүний тоо	5,000
Нэг хүнд олгох сарын дэмжлэг	600,000 ₮
Жилийн нийт нөхөн төлбөр	36 тэрбум ₮

Тооцоолол: $100,000 \times 5\% = 5,000$ хүн, $600,000 \times 12 \times 5,000 = 36,000,000,000 \text{ ₮}$

Сангийн үлдэгдэл ба тогтвортой байдлын үнэлгээ

Үзүүлэлт	Дүн
Жилийн шимтгэлийн орлого	48 тэрбум ₮
Жилийн нөхөн төлбөр	36 тэрбум ₮
Сангийн үлдэгдэл	12 тэрбум ₮

Дүгнэлт

Энэ жишгээр тооцвол даатгалын сан нь жилийн 12 тэрбум ₮-ийн үлдэгдэлтэй, өөрөөр хэлбэл анхан шатны санхүүгийн хувьд тогтвортой загвар харагдаж байна.

АХБ-ны 2025 оны “Монголын урт хугацааны асрахуй”-н тайланд Монголын LTC бодлого нь одоогоор гэр бүлд түшиглэсэн хэвээр бөгөөд community-based болон integrated care руу шилжих хэрэгцээг онцолсон.

Давуу талын бодлогын үнэлгээ

Давуу тал	Бодлогын ач холбогдол
Гэр бүлийн асаргааг албан ёсоор дэмжинэ	Албан бус асрах үйлчилгээний бодлогын хүрээнд хүлээн зөвшөөрнө
Эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөрийн ачаалал буурна	Асаргаа, үйлчилгээнд төлөх дарамт буурна
Асрамжийн төвийн дарамт буурна	Гэрийн болон /community-based care/ өснө
Асрахуйн эдийн засагт дэвшил бий болно	Шинэ үйлчилгээ, ажлын байр бий болно

Олон улсын түвшинд үнэ, хөлсгүй асрах үйлчилгээ /unpaid care work/ нь эмэгтэйчүүдэд disproportionate байдлаар ногдож, хөдөлмөрийн зах зээлд оролцоход саад болдгийг ОУХБайгууллага /ILO/9 тэмдэглэсэн; мөн LTC үйлчилгээ

⁹ https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-07/ILC112-Resolution%20V-%7BRELMEETINGS-240620-001%7D-Web-EN_0.pdf?utm_source=chatgpt.com

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

өргөжихөд албан асрах үйлчилгээний ажиллах хүчний /formal care workforce/ хэрэгцээ өсөж, ажлын байр нэмэгдэх шаардлага бий гэж OECD10 үзсэн.

Монголд хамгийн тохиромжтой загварын санал

Санал болгож буй хувилбар: Үндсэн + Стандарт хосолсон загвар

Үзүүлэлт	Санал
Сарын шимтгэлийн түвшин	20,000–40,000 ₮
Гол бүтээгдэхүүн	хосолсон
Гол үйлчилгээ	Гэрийн асаргааны тэтгэмж
Нөхөн төлбөрийн хэлбэр	Тодорхой хэсгийн мөнгөн дэмжлэг
Хамрагдах бүлэг	Дундаж орлоготой өрх + эрсдэлтэй гэр бүл

Яагаад энэ загвар тохиромжтой вэ?

Шалтгаан	Тайлбар
Шимтгэлийн түвшин боломжийн	Өрхийн санхүүд харьцангуй нийцтэй
Хамрагдалт өсөх боломжтой	Хэт өндөр шимтгэлгүй
Гэрийн асаргааг дэмжинэ	Асрамжийн төвөөс хэт хамаарахгүй
Төрийн төсвийн дарамт хязгаарлагдана	Бүх ачааллыг төсөв дангаараа үүрэхгүй

Дүгнэлт: Хэрэв Монгол Улсын хэмжээнд 100,000 өрхөөс сар бүр 40,000 төгрөгийн шимтгэл даатгалын санд төвлөрүүлбэл жилд 48 тэрбум төгрөгийн орлого бүрдэнэ. Хэрэв даатгуулагчдын 5 хувь нь асаргаа шаардлагатай болж, нэг хүнд сар бүр 600,000 төгрөгийн нөхөн төлбөр олговол жилийн нийт зардал 36 тэрбум төгрөг байна.

Иймд сан жилд 12 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй ажиллах боломжтой бөгөөд энэ нь системийг санхүүгийн хувьд анхан шатанд тогтвортой байж болохыг харуулж байна. Олон улсын туршлагаас харахад гэр бүлийн асаргааг дэмжсэн урт хугацааны асрах үйлчилгээний /LTC/ бодлого нь асрах үйлчилгээний төлбөрийн дарамтыг бууруулах, эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, асрахуй эдийн засгийн дэмжих ач холбогдолтой юм.

¹⁰ Health at a Glance 2025, OECD Indicators, https://www.oecd.org/en/publications/health-at-a-glance-2025_8f9e3f98-en/full-report/health-and-social-care-workforce_63ea8f12.html?utm_source=chatgpt.com

Дөрөв. Асрах үйлчилгээний тухай анхдагч хуулийн төсөл батлагдсанаар иргэн, аж ахуйн нэгж болон төрийн байгууллагын зардлын нөлөөллийн тооцоолол

4.1.Иргэнд үүсэх зардлын тооцоо:

Асрах үйлчилгээний тухай анхдагч хуулийн төсөлтэй холбогдуулан иргэнд үүсэж болох зардлын тооцоолол, таамаглалыг олон улсын арга, аргачлал, Монгол Улсын өнөөгийн түвшинд үзүүлж буй үйлчилгээний тариф, 3-5 жилийн хугацаанд иргэний авч болох үйлчилгээний төрөл, эрэлт хэрэгцээнд тулгуурлан тооцож гаргав.

Асрах үйлчилгээний тухай хуулийн 6, 7 дугаар зүйлд хувилбарт асрах үйлчилгээний төрөл, ангилал, хэлбэрийг тодорхойлсон бөгөөд 6.1-д дараах төрлөөс бүрдэхээр тусгагдсан байна.

Хувилбарт асрах үйлчилгээний төрөл:

- өдөр тутмын ахуйн асаргаа дэмжлэг (6.1.1.)
- нөхөн сэргээх асрах үйлчилгээ (6.1.2.)
- хүний эрх ба нийгмийн оролцооны асаргаа дэмжлэг (6.1.3)

Хувилбарт асрах үйлчилгээний ангилал:

- цагийн, өдрийн үйлчилгээ (7.1.1.)
- түр үйлчилгээ 30 хоног хүртэл (7.1.2.)
- дунд хугацааны үйлчилгээ (7.1.3)
- урт хугацааны /6 сараас дээш/

Хувилбарт асрах үйлчилгээний хэлбэр:

- гэрт нь үйлчилгээ үзүүлэх (7.2.1.)
- байршуулан үзүүлэх үйлчилгээ 30 хоног хүртэл (7.2.2.)
- явуулын буюу хөдөлгөөнт хэлбэрээр үзүүлэх үйлчилгээ (7.2.3)
- урт хугацааны /6 сараас дээш/

“39 дүгээр зүйл. Иргэний төлбөр

39.1.Асруулагч нь авсан үйлчилгээний бодит өртөгт нийцсэн төлбөр төлнө.

39.2.Үйлчилгээний төлбөрийг дараах хүчин зүйлийг харгалзан тогтооно:

39.2.1.үйлчилгээний ангилал;

39.2.2.үйлчилгээний төрөл, хэлбэр, хугацаа, эрчим;

39.2.3.асруулагчийн төлбөрийн чадвар.

39.3.Төлбөрийн чадваргүй иргэнд төрөөс үйлчилгээ худалдан авах хэлбэрээр дэмжлэг үзүүлж болно.

40 дүгээр зүйл.Асрах үйлчилгээний даатгал

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

40.1.Асрах үйлчилгээний даатгал нь асрах үйлчилгээний санхүүжилтийг дэмжих, эрсдэлээс хамгаалах сайн дурын тогтолцоо байна.

40.2.Асрах үйлчилгээний даатгалын хэлбэр, хамрах хүрээ, зохицуулалтыг холбогдох хууль тогтоомжид нийцүүлэн тогтооно” гэж тус тус заасан.

Эдгээртэй холбоотой иргэний хувьд үүсэх зардлын тооцоог дараах байдлаар хийж гүйцэтгэлээ. Юуны өмнө үйлчилгээний төрөл, тэдгээрийн харьцуулалт, зардлын нөлөө үүсэх эсэхийг дараах хүснэгтэд тусган харуулав.

1) Асрах үйлчилгээний төрлийн харьцуулалт

Хүснэгт №19.

Шинэ хуулийн төсөлд туссан төрөл	Хуучин хуульд ойролцоо зохицуулалт байгаа эсэх	Үнэлгээ	Иргэний зардлын нөлөө	Төрийн байгууллагын зардлын нөлөө	Тайлбар
Өдөр тутмын ахуйн асаргаа дэмжлэг(6.1.1)	Хэсэгчлэн байсан	Шинэ нэр томъёо, гэхдээ хуучин хуулийн “гэрийн асрамж, халамжийн үйлчилгээ”, “өдрийн үйлчилгээ”, “түр байрлуулан асрамжлах” зэрэгтэй агуулгын хувьд давхацна	Тийм, болзошгүй	Тийм, болзошгүй	Шинэ төсөлд энэ төрлийг бие даасан үндсэн үйлчилгээ болгож тодорхойлсон тул үйлчилгээний багц, стандарт, бодит өртөг тогтоогдвол иргэнээс төлбөр авах болон төрөөс худалдан авах аль аль суваг нэмэгдэнэ
Нөхөн сэргээх асрах үйлчилгээ(6.1.2)	Хэсэгчлэн байсан	Хуучин хуулийн “сэргээн засах үйлчилгээнд хамруулах”-тай холбоотой ч шинэ төсөлд сувилах, эмийн хяналт, танин мэдэхүй, сэтгэл зүйг хамарсан илүү өргөн хүрээтэй	Тийм, болзошгүй	Тийм, магадлал өндөр	Нөхөн сэргээх, сувилах, эмийн хяналттай үйлчилгээ нь хүний нөөц, чанарын стандарт, багц төлбөр шаардах тул төсөв, үйлчилгээ худалдан авах зардал өсөх магадлалтай; иргэний хувьд төлбөрийн чадвараас хамаарч хамт төлбөр үүсэж болно
Хүний эрх ба нийгмийн оролцооны	Шууд энэ нэрээр байгаагүй	Шинээр, илүү өргөтгөн тусгасан	Бага–дунд, болзошгүй	Тийм, болзошгүй	Хуучин хуульд зөвлөгөө, сургалт,

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

асаргаа дэмжлэг(6.1.3)					нийгэмшүүлэх, хамгаалан байрлуулах зэрэг тархмал зохицуулалт байсан боловч шинэ төсөлд нэр төр, эрх, өмч, санхүүгийн аюулгүй байдал, оролцоо, хүчирхийллээс сэргийлэхийг нэг бүхэл үйлчилгээ болгон тодорхойлсон нь шинэчлэл гэж үзэж болно
---------------------------	--	--	--	--	--

2) Асрах үйлчилгээний ангилал (хугацаа)-ын харьцуулалт Хүснэгт №20.

Шинэ хуулийн төсөлд туссан ангилал	Хуучин хуульд ойролцоо зохицуулалт байсан эсэх	Үнэлгээ	Иргэний зардлын нөлөө	Төрийн байгууллагын зардлын нөлөө	Тайлбар
Цагийн, өдрийн үйлчилгээ(7.1.1)	Хэсэгчлэн байсан	Хуучин хуулийн “өдрийн үйлчилгээнд хамруулах”- тай ойролцоо	Тийм, бага- дунд	Тийм, бага- дунд	Хэрэв өдрийн үйлчилгээний багц, тариф тогтоогдвол иргэний хамт төлбөр болон төрөөс худалдан авах санхүүжилт аль нь үүсэж болно
Түр үйлчилгээ (30 хүртэл хоног)(7.1.2)	Хэсэгчлэн байсан	Хуучин хуулийн “түр байрлуулан асрамжлах” заалттай төстэй боловч шинэ төсөл хугацааг илүү тодорхой болгосон	Тийм, дунд	Тийм, дунд	“30 хүртэл хоног” гэсэн хугацааны нарийвчилсан ангилал нь төсөвлөлт, тариф тогтоох, үйлчилгээг багцлах боломж нэмэгдүүлнэ
Дунд хугацааны үйлчилгээ (1–6 сар)(7.1.3)	Бараг байгаагүй	Шинэ ангилал	Тийм, дунд- өндөр	Тийм, дунд- өндөр	Хуучин хуульд дунд хугацааны бие даасан ангилал байхгүй; иймд шинэ үйлчилгээний багц, хүний нөөц, санхүүжилтийн хэрэгцээ шинээр тодорхойлогдоно
Урт хугацааны үйлчилгээ (6	Шууд хугацааны	Шинэ, системчилсэн	Тийм, өндөр	Тийм, өндөр	Хуучин хуулийн төрөлжсөн

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

сараас дээш) (7.1.4)	ангиллаар байгаагүй	ангилал			асрамжийн үйлчилгээ урт хугацааны агуулгатай байж болох ч хугацааны ангилал, бодит өртөгт суурилсан төлбөрийн тогтолцоо тодорхой биш байсан; шинэ төсөлд урт хугацааны үйлчилгээ тусад нь ангилагдсан тул төсөв, үйлчилгээ худалдан авах, иргэний хамт төлбөрийн дарамт илүү мэдрэгдэж болзошгүй
-------------------------	------------------------	---------	--	--	--

Хуулийн төслийн 7.8-д “Төрөөс үзүүлэх хувилбарт асрах үйлчилгээ, хувийн хэвшлээс төрийн худалдан авах үйлчилгээний зардал, үзүүлэх хөнгөлөлт, даатгалын сангаас санхүүжүүлэх журмыг Засгийн газар батална.” гэж тусгасан.

Энэхүү журмаар төрөөс үзүүлэх хувилбарт асрах үйлчилгээний үнэ, тарифыг нэмэгдүүлж тогтоох, хувийн хэвшлээс төрийн зүгээс худалдан авах үйлчилгээний зардлыг тогтоосон тохиолдолд иргэний зардал нэмэгдэх боломжтой.

Асрах үйлчилгээний тухай хуулийн 10 дугаар бүлэгт “Санхүүжилт, төлбөрийн тогтолцоо”-той холбоотой асуудлыг зохицуулахаар тусгажээ. Тухайлбал, санхүүжилтийн эх үүсвэрийг дараах 6 төрөлтэй байна. Үүнд:

1. улсын болон орон нутгийн төсөв, төсвөөс хуулийн дагуу олгосон дэмжлэг
2. төрөөс үйлчилгээ худалдан авах санхүүжилт
3. үйлчлүүлэгчийн төлсөн төлбөр
4. асрах үйлчилгээний даатгал
5. олон улсын байгууллага, хандив, төслийн санхүүжилт
6. хуулиар хориглоогүй бусад эх үүсвэр

Энэхүү санхүүжилтийн тогтолцооны шинэчлэлийн хүрээнд асрах үйлчилгээний даатгалыг бий болгосноор иргэний хувьд зардлын нөлөөлөл үүсэхээр байна.

I. Тооцооны суурь

Иргэнд үүсэх зардлыг бодитоор харахын тулд дээр санал болгосон 3 хувилбар авлаа:

Хувилбар	Сарын шимтгэл	Тайлбар
----------	---------------	---------

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Үндсэн /basic/	20,000 ₮	Бага орлоготой өрх
Стандарт /Standard/ (зөвлөмж)	40,000 ₮	Дундаж өрх
Нэмэлт /Premium	80,000 ₮	Өндөр хамгаалалт

II. Иргэний зардлын тооцоо (1, 3, 5 жил)

1. Нэг хүснэгтэд харьцуулсан (хамгийн ойлгомжтой)

Хугацаа	Үндсэн Basic (20k)	Стандарт Standard (40k)	Нэмэлт Premium (80k)
1 жил	240,000 ₮	480,000 ₮	960,000 ₮
3 жил	720,000 ₮	1,440,000 ₮	2,880,000 ₮
5 жил	1,200,000 ₮	2,400,000 ₮	4,800,000 ₮

III. Харьцуулалтын гол ойлголт

Үзүүлэлт	Үндсэн Basic	Стандарт Standard	Нэмэлт Premium
Санхүүгийн ачаалал	бага	дунд	өндөр
Хамрах хүрээ	1 хүн	1–2 хүн	2–3 хүн
Эрсдэлийн хамгаалалт	бага	сайн	маш өндөр

Иргэн бодитоор:

- 1 жилд **240.0 мянга – 960.0 мянган ₮**
- 5 жилд **1.2 – 4.8 сая ₮** төлнө

Асрах үйлчилгээний бодит өртөг:

- 1 хүн/сар **≈ 600,000 ₮**
- 1 жил **≈ 7.2 сая ₮**

Тэгэхээр:

- Иргэн **зардлын 5–15% л төлж байна**
- Үлдсэн **85–95%-ийг төр + даатгал + систем** даана.

V. Хамгийн тохиромжтой хувилбар (policy recommendation)

Стандарт (40,000 ₮) - ХАМГИЙН ОНОВЧТОЙ

Яагаад:

- Иргэнд боломжийн (сардаа 40,000₮);
- Сангийн орлого хангалттай;
- Систем тогтвортой ажиллана;
- 1–2 ахмад болон асрах үйлчилгээ шаардлагатай иргэнийг хамгаална.

Урт хугацааны асрах үйлчилгээний даатгалын тогтолцоог нэвтрүүлснээр иргэдийн хувьд сар бүр 20,000–80,000 төгрөгийн шимтгэл төлөх шинэ зардлын ачаалал үүсэхээр байна. Үүнийг жилээр тооцвол 240,000–960,000 төгрөг, 5 жилийн хугацаанд 1.2–4.8 сая төгрөгийн зардал гарна. Гэвч асрах үйлчилгээний бодит

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

өртөг жилд 7 сая төгрөгөөс давж байгаа тул даатгалын тогтолцоо нь иргэний зардлыг 80–90 хувь бууруулах хамгаалалтын механизм болж байна. Иймд сар бүр 40,000 төгрөгийн шимтгэлтэй **стандарт хувилбар нь санхүүгийн тогтвортой байдал** болон иргэдийн төлбөрийн чадварт хамгийн тохиромжтой хувилбар гэж үзэж байна.

Хуулийн төслийн хүрээнд шинээр нэмэгдэх болон бусад үйлчилгээний төлбөрийн тодорхой хэсгийн иргэн хариуцах тохиолдол:

Тооцооны суурь жишиг

Энд байгаа “бодит өртөг” нь **бодлогын жишиг тооцоо** бөгөөд өмнөх тооцооллуудад ашигласан дүнг ашиглав.

- **Гэрт нь үзүүлэх үйлчилгээ:** 600,000 ₮ / сар
- **Байршуулан үзүүлэх үйлчилгээ, 30 хоног хүртэл:** 60,000 ₮ / хоног х 30 хоног = 1,800,000 ₮
- **Явуулын/хөдөлгөөнт үйлчилгээ:** 660,000 ₮ / сарын багц
- **Урт хугацааны үйлчилгээ:** 30 ортой төвийн жишгээр 6 сарын доод хугацааг авч, 33,800,000 ₮ гэж тооцов.

1. Үйлчилгээ бүрээр иргэний 5–10%-ийн төлбөр

Үйлчилгээний хэлбэр	Жишиг бодит өртөг	Иргэн 5% төлбөр	Иргэн 10% төлбөр	Төр/даатгал/бусад эх үүсвэрээр нөхөх дүн (95%)	Төр/даатгал/бусад эх үүсвэрээр нөхөх дүн (90%)
Гэрт нь үйлчилгээ үзүүлэх	600,000 ₮ / сар	30,000 ₮	60,000 ₮	570,000 ₮	540,000 ₮
Байршуулан үйлчилгээ (30 хоног хүртэл)	1,800,000 ₮ / 30 хоног	90,000 ₮	180,000 ₮	1,710,000 ₮	1,620,000 ₮
Явуулын / хөдөлгөөнт үйлчилгээ	660,000 ₮ / сар	33,000 ₮	66,000 ₮	627,000 ₮	594,000 ₮
Урт хугацааны үйлчилгээ (6 сарын доод жишиг)	33,800,000 ₮ / 6 сар	1,690,000 ₮	3,380,000 ₮	32,110,000 ₮	30,420,000 ₮

2. Иргэний зардлын нөлөөлөл

А. Сарын үйлчилгээ авбал

Үйлчилгээ	Иргэн 5%	Иргэн 10%
Гэрт нь үйлчилгээ	30,000 ₮ / сар	60,000 ₮ / сар
Явуулын үйлчилгээ	33,000 ₮ / сар	66,000 ₮ / сар

Б. Богино хугацааны байршуулан үйлчилгээ

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Үйлчилгээ	Иргэн 5%	Иргэн 10%
30 хоног хүртэл байршуулан үйлчилгээ	90,000 ₮	180,000 ₮

В. Урт хугацааны үйлчилгээ

Үйлчилгээ	Иргэн 5%	Иргэн 10%
6 сарын урт хугацааны үйлчилгээ	1,690,000 ₮	3,380,000 ₮

3. Аль хувилбар бодлогын хувьд илүү зохистой вэ?

Санал:

- II–III түвшний иргэн: 5% хамт төлбөр
- IV түвшин, өндөр эрсдэлтэй иргэн: 0–5%
- Төлбөрийн чадвартай иргэн: 10% хүртэл

Ийм шатлал нь асрах үйлчилгээний тухай хуулийн төслийн 39.2.3 дахь **“асруулагчийн төлбөрийн чадвар”** гэсэн заалттай нийцнэ.

4. Хэсгийн дүгнэлт

Асрах үйлчилгээний тухай хуулийн төслийн 39 дүгээр зүйлд заасан иргэний төлбөрийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэхдээ үйлчлүүлэгчээс нийт бодит өртгийн 5–10 хувийг хамтын төлбөр хэлбэрээр гаргуулах хувилбар бодлогын хувьд хамгийн тэнцвэртэй гэж үзэж болно. Жишээлбэл, гэрт нь үйлчилгээний сарын 600,000 төгрөгийн өртөгтэй багцад иргэн 30,000–60,000 төгрөг, явуулын үйлчилгээний 660,000 төгрөгийн багцад 33,000–66,000 төгрөг, 30 хүртэл хоногийн байршуулан үйлчилгээний 1.8 сая төгрөгийн өртөгт 90,000–180,000 төгрөг, харин 6 сараас дээш урт хугацааны үйлчилгээний 33.8 сая төгрөгийн өртөгт 1.69–3.38 сая төгрөгийг өөрөө төлөхөөр байна. Үлдэх 90–95 хувийг төрөөс үйлчилгээ худалдан авах, асрах үйлчилгээний даатгал, төсөв болон бусад эх үүсвэрээр санхүүжүүлэх боломжтой юм.

Иймд асрах үйлчилгээний анхдагч хуулийн төслийн хүрээнд бий болох хосолсон санхүүжилтийн тогтолцооны хүрээнд хамтын төлбөрийн тодорхой хувийг хариуцах (нэг иргэн хамтын төлбөрийн хэмжээг үйлчилгээний түвшнээс шалтгаалан 0-10 хувь хүртэл) мөн урт хугацааны даатгалд хамрагдсан тохиолдолд богино хугацаандаа сард 30.0-90.0 мянган төгрөгийн, урт хугацаанд 2.89-4.82 сая төгрөгийн зардал гарахаар байна.

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

4.3. Асрах үйлчилгээний тухай хуулийг хэрэгжүүлэх төрийн байгууллагын зардлын тооцоолол

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛД ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДЫН ШИНЭЭР НЭМЭГДЭХ ЧИГ ҮҮРГҮҮД

Одоогийн Нийгмийн халамжийн тухай хуультай харьцуулахад

№	Шинэ чиг үүрэг	Тайлбар	Зардлын шинж
1	Урт хугацааны асрах үйлчилгээний даатгалын сан байгуулах	Шинэ санхүүжилтийн тогтолцоо	өндөр
2	Ваучер / тэтгэмж олгох	Иргэнд шууд санхүүжилт	өндөр
3	Хүүгийн татаас (6–10%)	Хувийн хэвшлийг дэмжих	өндөр
4	Хүний нөөцийн бодлого (care workforce)	Мэргэжлийн асрах үйлчилгээний ажилтныг системтэй бэлтгэх	дунд
5	Үйлчилгээний ангилал (II–IV түвшин)	Шинэ үнэлгээ, кейс систем	дунд
6	Кейс менежмент, үнэлгээ	Иргэн бүрд тохирсон /care assessment/	дунд
7	Нэгдсэн мэдээллийн систем (LTC MIS)	Цахим мөшгөх систем /Digital tracking system/	дунд
8	Чанарын магадлан, accreditation	Шинэ шалгуур	дунд

I. Төрийн чиг үүргийн харьцуулалт (хуучин ба шинэ)

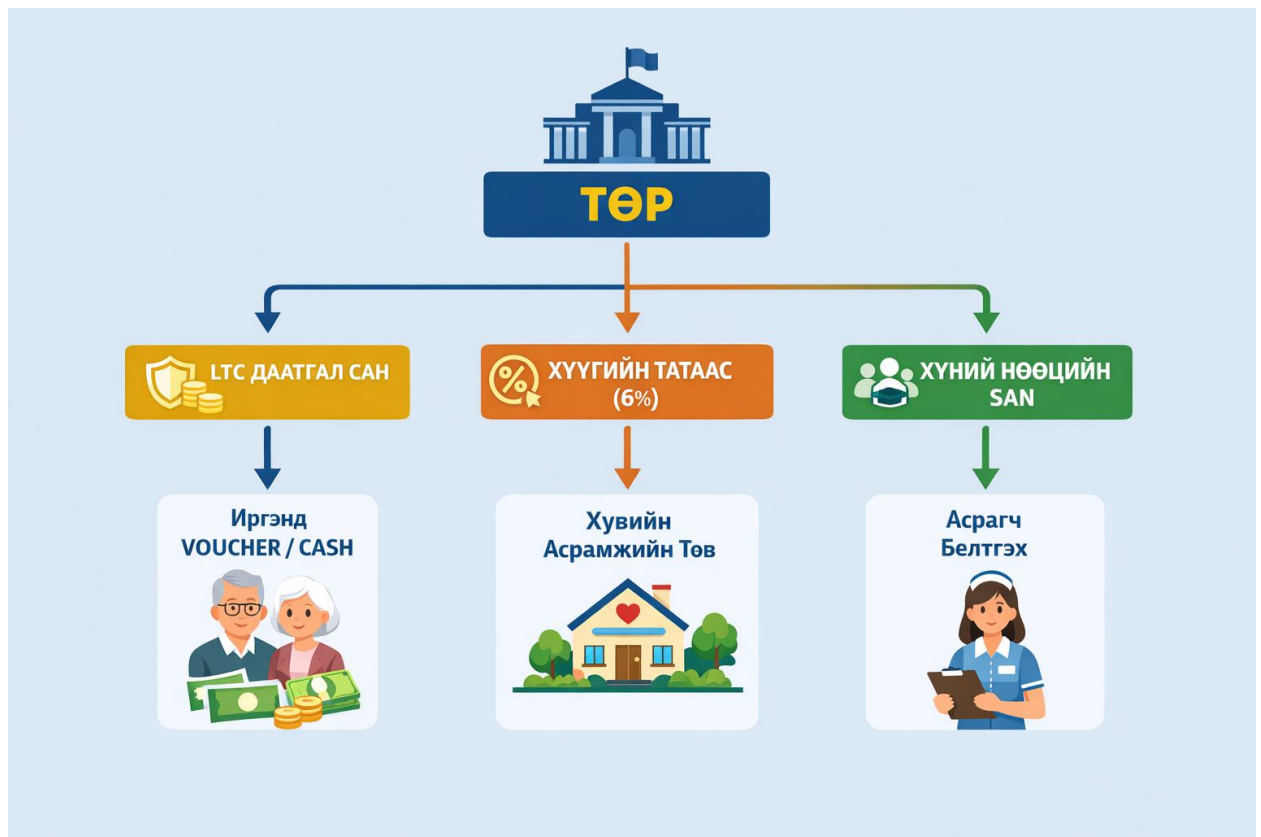
Чиг үүрэг	Одоогийн хуулийн зохицуулалт (нийгмийн халамжийн тухай хууль)	Асрах үйлчилгээний тухай хуулийн төсөл	Өөрчлөлт
Асрамжийн үйлчилгээ	Хязгаарлагдмал (төрийн төв)	Олон хэлбэр (гэр, явуулын, хувийн)	↑ өргөжсөн
Санхүүжилт	Төсөв төвлөрсөн	Олон эх үүсвэр (даатгал, PPP)	↑ шинэ механизм
Даатгал	Байхгүй	Урт хугацааны асрах үйлчилгээний даатгал	NEW
Хүний нөөц	Системгүй	Асрагч бэлтгэх, стандарт	↑
Хяналт, стандарт	Сул	Магадлан итгэмжлэл	↑
Хувийн хэвшил	Бараг байхгүй	Идэвхтэй оролцоно	↑
Зээлийн дэмжлэг	Байхгүй	Хүүгийн татаас	NEW

Дүгнэлт:

төрийн үүрэг “үйлчилгээ үзүүлэгч”-ээс → “санхүүжүүлэгч + зохицуулагч” руу шилжинэ.

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Төрийн байгууллагын зардлын нөлөөллийн нэгдсэн үнэлгээ
Бодлогын механизм (нэгтгэсэн загвар)

1. Зардлын үндсэн бүрэлдэхүүн

Гарч болох зардлын төрөл	Агуулга	Төсөвт нөлөө
Даатгалын сангийн татаас	Урт хугацааны асрах үйлчилгээний даатгалын сангийн алдагдлыг нөхөх	Бага
Үйлчилгээ худалдан авах	Хувийн хэвшлийн байгууллагын үйлчилгээ үзүүлэгчээс үйлчилгээ авах	Өндөр
Хүний нөөц (асрагч)	Асрагч, сувилагч, нийгмийн ажилтан бэлтгэх	Дунд
Хүүгийн татаас	Асрах үйлчилгээний төв байгуулах хувийн хэвшлийн байгууллагад зээлийн хүүгийн татаас, дэмжлэг	Дунд
Эмзэг бүлгийн дэмжлэг	Төлбөрийн чадваргүй иргэдэд 100% санхүүжилт	Өндөр
Хөдөлгөөнт асрах үйлчилгээ	II–IV түвшний үйлчилгээ авах иргэдэд түр хугацааны цогц асаргаа үзүүлэх хөдөлгөөнт төв	Өндөр

Энэхүү тооцоолол нь “Асрах үйлчилгээний тухай хууль”-ийн (төслийн) **хэрэгжилтийн эхний үе шатанд** (бэлтгэл + пилот) **төрөөс иргэн болон үйлчилгээ үзүүлэгч хуулийн этгээдэд олгох санхүүжилтийн** загвар тооцоог боловсруулсан болно.

А. Тооцоолол-1:

Хуулийн төсөл нь асрах үйлчилгээний төрөл, хамрах хүн ам, үйлчилгээ худалдан авах, хөрөнгө оруулалт/дэд бүтэц, төлбөрийн тогтолцоо, болон төрөөс үзүүлэх дэмжлэгийн ерөнхий хүрээг тодорхойлсон (дэлгэрэнгүй тариф, шалгуур, журам нь Засгийн газрын түвшинд батлагдахаар тусгагдсан) .

Хүн ам, хэрэгцээний суурь зураглалыг Үндэсний статистикийн хорооны /ҮСХ/ хүн амын тайлан болон хөдөлмөрийн статистикт тулгуурлан авч үзэв. ҮСХ-ны тайлангаар 2024 оны жилийн эцэст Монгол улсын хүн ам **3,544.8 мянга**, мөн 2024 онд **59,644 төрөлт** бүртгэгдсэн. Мөн 2024 онд хүн амын насны бүтцэд **65+ насныхан 5.3%** эзэлж байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо **107,904** (2024 оны мэдээ) гэж Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам мэдээлсэн (эх сурвалжийг ҮСХ гэж дурдсан).

Энэ баримт бичигт **хоёр хугацааны хувилбар** гаргав:

- **3 сарын хувилбар (бэлтгэл + туршилтаар/пилот):** нийт **₮669.1 сая** (нөөцөөс өмнө), **₮769.4 сая** (15% эрсдэлийн нөөцтэй).
- **6 сарын хувилбар (бэлтгэл + туршилт/пилот эхлүүлэх):** нийт **₮1,824.0 сая** (нөөцөөс өмнө), **₮2,097.6 сая** (15% эрсдэлийн нөөцтэй).

Эдгээр дүнгийн **гол зардлын хөдөлгөгч** нь “төлбөрийн чадваргүй иргэнд төрөөс үйлчилгээ худалдан авах” (өөрөөр хэлбэл иргэний нэр дээр үйлчилгээний төлбөрийг төрөөс үйлчилгээ үзүүлэгчид төлөх) санхүүжилт бөгөөд энэ нь хуулийн төслийн санхүүжилтийн зарчим, эх үүсвэртэй нийцнэ.

Хуулийн төслийн санхүүжилтийн логик ба төрөөс олгох дэмжлэгийн сувгууд

Хуулийн төсөлд санхүүжилтийн загвар дараах үндсэн логиктой байна: (1) үйлчилгээ нь **нийгмийн халамжийн тэтгэмжтэй адилтгахгүй**, харин **бодит өртөг, чанарт суурилсан** төлбөр/санхүүжилтийн тогтолцоотой байх; (2) төрөөс үзүүлэх дэмжлэг нь **үйлчилгээ худалдан авах, дэд бүтэц/тоног төхөөрөмжийн хөрөнгө оруулалтын дэмжлэг, татвар ба төлбөрийн хөнгөлөлт, мөн алслагдсан бүсийн болон онцгой нөхцөлийн эрсдэлийн дэмжлэг** зэрэг хэлбэртэй; (3) үйлчилгээний төрөл, эрсдэлийн түвшин, хугацаанаас хамаарч санхүүжилт ялгаатай байж болох талаар тусгасан.

Энэ тайланд “төрөөс олгох санхүүжилт”-ийг **төрийн төсөв/орон нутгийн төсөв/төрөөс худалдан авах санхүүжилт**-өөр дамжин:

- **Иргэнд чиглэсэн дэмжлэг:** төлбөрийн чадваргүй болон өндөр эрсдэлийн бүлэгт үйлчилгээний төлбөрийг төрөөс бүрэн/хэсэгчлэн даах (төрөөс үйлчилгээ худалдан авах).
- **Хуулийн этгээдэд чиглэсэн дэмжлэг:** үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагатай гүйцэтгэлд суурилсан гэрээгээр үйлчилгээ худалдан авах, мөн төвүүдийн суурь тоног төхөөрөмж/бага засвар, сургалт,

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

чанарын шаардлага хангах хөрөнгө оруулалтыг грантаар дэмжих (төр, ТББ, хувийн хэвшлийн хамтын оролцоог дэмжих зарчимтай).

Гэрээ, худалдан авалт хийх эрх зүйн хүрээнд төрийн худалдан авах ажиллагаа нь “Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай” хуулийн хүрээнд явагдах бөгөөд энэ нь зөвлөх үйлчилгээ, үйлчилгээ худалдан авалтыг төлөвлөх/зохион байгуулах/гэрээ байгуулах/хяналт тавих зэрэг ерөнхий зарчмыг тогтоодог.

Тооцооллын аргачлал, өгөгдөл, суурь таамаглал

Энд буй тооцоо нь “хуулийн төсөлд тариф, хамрах хүрээ, шалгуур тодорхойгүй” нөхцөлд жишиг аргачлал (costing template) хэлбэрээр боловсруулагдсан бөгөөд бодит төсөв боловсруулахад шаардлагатай тодорхойгүй оролтуудыг ил тод таамаглал болгон тусгасан.

Суурь өгөгдөл, норм:

- 2024 оны эцсийн хүн ам **3,544.8 мянга**, 2024 оны төрөлт **59,644**.
- 2024 онд хүн амын насны бүтцэд **65+ = 5.3%**.
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тоо **107,904** (ҮСХ-ны 2024 оны мэдээгээр гэж ишилсэн).
- Цалингийн суурь лавлагаанд ҮСХ-ны “Дундаж цалин” мэдээг ашиглав: 2025 оны I улиралд сарын нэрлэсэн дундаж цалин **₮2,622.0 мянга**, голч цалин **₮2,245.0 мянга** гэж мэдээлсэн.
- Төсөвт байгууллагын сарын нэрлэсэн дундаж цалин 2024 оны IV улиралд **₮2,690.0 мянга** гэж ҮСХ мэдээлсэн.
- Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн ажил олгогчийн хувь хэмжээ нийт дүнгээр **10.5–12.5%**, даатгуулагч (ажилтан)-ийн хувь хэмжээ **9.5%** (үйлдвэрлэлийн осол/өвчлөлийн ангиллаас шалтгаалан ажил олгогчийн хувь ялгаатай) гэж хуульд тусгасан.
- Томилолтын дотоод тарифын шинэчлэл (А/52 тушаал)-аар сум/аймгийн төв/нийслэл-төвлөрсөн бүсэд хоол, байрны дээд хэмжээг шинэчилсэн талаар төрийн дотоод аудитын байгууллагын мэдээлэлд дурдсан (энэ тооцоонд томилолтын нэгж өртөг тогтоохдоо ашиглав).

Нэгж өртөг (unit cost) тогтоох арга зүй (товч):

- **Гэрийн асаргаа (₮12,000/цаг):** хөдөлмөрийн хөлсийг хөдөлмөрийн доод хэмжээ болон салбарын бодит өртгийн бүрэлдэхүүн (ажил олгогчийн НДШ, замын цаг, баримтжуулалт, удирдлагын зардал, материал/хэрэгсэл) нэмэгдлээр “ачаалсан өртөг” болгон тооцоолж, дугуйруулсан жишиг тариф (албан ёсны тариф батлагдах хүртэлх түр загвар) гэж үзэв. Хөдөлмөрийн доод хэмжээ 2025 оны 04/01-ээс 792,000 төгрөг болсон.
- **Өдөр өнжүүлэх асаргаа (₮60,000/хүн-өдөр) болон түр асаргаа (₮100,000/хүн-өдөр):** нэг өдөрт ногдох ажиллах хүч, хоол/асрамжийн зардал, байр ашиглалт, халдвар хамгаалал, эрсдэлийн түвшний

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

нэмэгдэл зэргийг хамруулсан жишиг багц өртөг гэж үзэв (албан тариф Засгийн газраар батлагдах шаардлагатай).

Хамрах хүрээ (coverage)-ийн суурь таамаглал (туршилт/пилот үе, тодорхойгүй зардлыг нөхөх зорилготой):

3 сарын хувилбарт:

- гэрийн асаргаа 300 хүн, үйлчилгээний эрчим 4 цаг/долоо хоног, хугацаа 12 долоо хоног;
- өдөр өнжүүлэх үйлчилгээ 75 хүн, 8 өдөр/сар, хугацаа 3 сар;
- түр асаргаа 30 хүн, дундаж 5 өдөр.

6 сарын хувилбарт:

- гэрийн асаргаа 600 хүн, үйлчилгээний эрчим 4 цаг/долоо хоног, хугацаа 24 долоо хоног;
- өдөр өнжүүлэх үйлчилгээ 150 хүн, 8 өдөр/сар, хугацаа 6 сар;
- түр асаргаа 60 хүн, дундаж 10 өдөр.

Эдгээр нь улсын хэмжээнд хэрэгцээний бүрэн тооцоо биш бөгөөд “хуулийн хэрэгжилтийн эхний мөчлөгт” бодлогын журам, эрсдэлийн үнэлгээ, магадлан итгэмжлэл, гэрээний хэрэгжилт, шаардлага хангасан үйлчилгээ үзүүлэх байгууллага зэрэг суурь тогтолцоог бий болгохтой зэрэгцэн хязгаарлагдмал пилот ажиллуулахад зориулагдсан тооцоолол юм.

Төсвийн дэлгэрэнгүй тооцоо

Доорх төсөв нь “төрөөс үйлчилгээ худалдан авах + төв/байгууллагыг дэмжих + хэрэгжилтийн удирдлага/систем” гэсэн гурван багцын нийлбэр бөгөөд тус бүр нь хуулийн төсөлд заасан дэмжлэгийн хэлбэрүүдтэй нийцүүлэн загварчлагдсан.

Харьцуулсан дүн (нөөцөөс өмнө ба 15% нөөцтэй):

Хувилбар	Нийт (нөөцөөс өмнө)	Нийт (15% нөөцтэй)
3 сар (бэлтгэл + хязгаарлагдмал пилот)	₮616.1 са	₮708.5 сая
6 сар (бэлтгэл + пилот эхлүүлэх)	₮1,565.8 сая	₮1,800.7 сая

6 сарын хувилбарын дэлгэрэнгүй төсөв (нөөцөөс өмнө)

Доорх хүснэгтийн “төрөөс үйлчилгээ худалдан авах” мөрүүд нь **иргэнд чиглэсэн бодит дэмжлэг** бөгөөд санхүүжилт нь үйлчилгээ үзүүлэгч хуулийн этгээдэд гэрээний үндсэн дээр шилжинэ (иргэний төлбөрийн чадваргүй тохиолдолд төрөөс худалдан авалт хийх зарчим).

Зардлын зүйл	Нэгж	Тоо (quantity)	Хугацаа (сар)	Нэгж үнэ/тариф (MNT)	Дүн (MNT)
Асаргааны мэргэжилтэн,	оролцогч	200		400,000	80,000,000

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

үнэлгээний багийн сургалт (суурь)					
Олон нийтийн зөвлөлдөх уулзалт (УБ) - 1 өдрийн арга хэмжээ	арга хэмжээ	2		6,000,000	12,000,000
Орон нутаг дахь зөвлөлдөх уулзалт - 1 өдрийн арга хэмжээ	арга хэмжээ	2 удаа		10,000,000	20,000,000
Удирдах/ажлын хэсгийн хурал (зохион байгуулалт, протокол, онлайн платформ)	хурал	12		300,000	3,600,000
Суурь үнэлгээ, гүйцэтгэлийн үзүүлэлт тогтоох (M&E)	гэрээт багц	1		25,000,000	25,000,000
Томилолт/аяллын зардал (хяналт, сургалтын багийн зорчих)	томилолт	15		2,000,000	30,000,000
Харилцаа холбоо, хэвлэл, мэдээлэл, хэвлэлт	багц	1		7,000,000	7,000,000
Хувилбарт асрах үйлчилгээний төвүүдэд суурь тоног төхөөрөмж/бага засварын дэмжлэг (грант)	төв	3		66,666,667	200,000,001
Бусад урсгал зардал (бичиг хэрэг, жижиг худалдан авалт)	багц	1		5,000,000	5,000,000
Төрөөс үйлчилгээ худалдан авах: Гэрийн асаргаа (иргэн/өрхийн дэмжлэг)	цаг	57,600		12,000	691,200,000
Төрөөс үйлчилгээ худалдан авах: Өдөр өнжүүлэх асаргаа	хүн-өдөр	7,200		60,000	432,000,000
Төрөөс үйлчилгээ худалдан авах: Түр асаргаа (амсхийх үйлчилгээ)	хүн-өдөр	600		100,000	60,000,000
Нийт (нөөцөөс өмнө)					1,565,800,001
Эрсдэлийн нөөц (15%)					234,870,000
Нийт (15% нөөцтэй)					1,800,670,001

Энд тооцсон томилолтын нэгж өртөг нь албан томилолтын дотоод тарифын шинэчлэлийн мэдээлэл (хоол/байр) дээр суурилсан бөгөөд (жишээ нь суманд хоол 30,000; аймгийн төвд 40,000; нийслэл/том хотод 50,000; байр 60,000/130,000/150,000 гэх мэт) гэж дурдсан байна. Нийгмийн даатгалын

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

шимтгэлийн ажил олгогчийн хувь (10.5–12.5% хүрээтэй) нь дотоод хүний нөөцийн цалинг “ачаалсан өртөг”-өөр тооцоход ашиглагдсан.

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

3 сарын хувилбарын дэлгэрэнгүй төсөв (нөөцөөс өмнө)

Зардлын зүйл	Нэгж	Тоо (quantity)	Хугацаа (сар)	Нэгж үнэ/тариф (MNT)	Дүн (MNT)
Үйлчилгээний өртөг тооцоо, тариф боловсруулах (зөвлөх)	зөвлөх- өдөр	10		350,000	3,500,000
Мэдээллийн систем (бүртгэл, эрсдэлийн үнэлгээ, тайлан) хөгжүүлэлт/тохиргоо	гэрээт багц	1		120,000,000	120,000,000
Асаргааны мэргэжилтэн, үнэлгээний багийн сургалт (суурь)	оролцогч	100		400,000	40,000,000
Олон нийтийн зөвлөлдөх уулзалт (УБ) - 1 өдрийн арга хэмжээ	арга хэмжээ	1		6,000,000	6,000,000
Орон нутаг дахь зөвлөлдөх уулзалт - 1 өдрийн арга хэмжээ	арга хэмжээ	1		10,000,000	10,000,000
Удирдах/ажлын хэсгийн хурал	хурал	6		300,000	1,800,000
Суурь үнэлгээ, гүйцэтгэлийн үзүүлэлт тогтоох (M&E)	гэрээт багц	1		15,000,000	15,000,000
Томилолтын зардал	томилолт	8		2,000,000	16,000,000
Харилцаа холбоо, хэвлэл, мэдээлэл	багц	1		5,000,000	5,000,000
Хувилбарт асрах үйлчилгээний төвүүдэд суурь тоног төхөөрөмж/бага засварын дэмжлэг	төв	2		50,000,000	100,000,000
Бусад урсгал зардал	багц	1		3,000,000	3,000,000
Төрөөс үйлчилгээ худалдан авах: Гэрийн асаргаа	цаг	14,400		12,000	172,800,000
Төрөөс үйлчилгээ худалдан авах: Өдөр өнжүүлэх асаргаа	хүн-өдөр	1,800		60,000	108,000,000
Төрөөс үйлчилгээ худалдан авах: Түр асаргаа	хүн-өдөр	150		100,000	15,000,000
Нийт (нөөцөөс өмнө)					616,100,000
Эрсдэлийн нөөц (15%)					92,415,00
Нийт (15% нөөцтэй)					708,515,000

Нэг нүүрний өртгийн үндэслэл

Асрах үйлчилгээ нь зөвхөн халамжийн мөнгөн тэтгэмж биш, харин эрүүл мэнд–нийгмийн хамгааллын огтлолцолд байрлах **мэргэжлийн үйлчилгээ** бөгөөд хуулийн төсөлд чанар, стандарт, хүний эрх, аюулгүй байдлын шаардлага, магадлан итгэмжлэл, зөвшөөрөл, эрсдэлийн үнэлгээ зэрэг “зардал шаарддаг” тогтолцооны бүрэлдэхүүнүүдийг тусгасан. Иймээс хэрэгжилтийн эхний үе шатанд төсвийн бүтэц нь (i) үйлчилгээний бодит нийлүүлэлт (гэрийн/өдөр өнжүүлэх/түр асаргаа), (ii) нийлүүлэлтийн чанарт шаардлагатай хүний нөөц ба сургалт, (iii) ил тод тайлагнал–хяналтын мэдээллийн систем, (iv) үйлчилгээ үзүүлэгч төвүүдийн суурь тоног төхөөрөмж/орчны аюулгүй байдал зэрэг суурь хөрөнгө оруулалтад төвлөрөх нь зүйтэй.

Төсвийн тоон дүнгийн хувьд 6 сарын хувилбарт нийт зардлын ~65% нь “төрөөс үйлчилгээ худалдан авах” хэсэгт ногдож буй нь бодлогын хувьд зөв чиглэлтэй: энэ нь төлбөрийн чадваргүй (эсвэл өндөр эрсдэлтэй) иргэдийг үйлчилгээ авах боломжтой болгож, үйлчилгээний зах зээл дээр чанарт суурилсан гэрээгээр дамжуулан ТББ/хувийн хэвшлийн оролцоог нэмэгдүүлнэ. Үлдсэн зардал нь тариф батлагдах, эрсдэлийн үнэлгээний журам тогтох, мэдээллийн систем ажиллах зэрэг “нэг удаагийн/суурь” хөрөнгө оруулалтууд бөгөөд эдгээр нь алсдаа үйлчилгээний нэгж өртгийг бууруулах (давхардсан үнэлгээ, гараар тайлагнал, чанарын доголдлын зардал) нөлөөтэй.

6 сарын хувилбарын “захиргаа ба хүний нөөц”-ийн суурь цалингийн тооцоо нь ҮСХ-ны төсөвт байгууллагын дундаж цалинтай дүйцүүлэн, ажил олгогчийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хуульд заасан хувь хэмжээг (ангиллын дунд утга) тусган “ачаалсан өртөг”-өөр тооцсон.

Эрсдэл, нөөц хөрөнгө, зардал бууруулах зөвлөмж

Энэ хуулийн хэрэгжилтийн эхний шатанд төсөв төлөвлөлтийн тодорхойгүй байдал өндөр байгаа тул **15% эрсдэлийн нөөц (contingency)** санал болгож байна. Үндэслэл нь: (i) эрсдэлийн үнэлгээний шалгуур батлагдаагүйгээс үйлчилгээний эрчим (цаг/өдөр) бодитоор өсөх магадлал; (ii) үйлчилгээ үзүүлэгчдийн магадлан итгэмжлэл, стандарт хангалтын зардал бодит тохиолдолд өөрчлөгдөх; (iii) томилолт/логистик (алслагдсан бүс) зардлын хэлбэлзэл; (iv) мэдээллийн системийн интеграцийн ажил нэмэгдэх; (v) худалдан авалтын хугацааны эрсдэл (тендер/гэрээжилтийн саатал). Эдгээр нь хуулийн төсөлд туссан “эрсдэлийн болон онцгой нөхцөлийн дэмжлэг” хэрэгцээтэй логикоор давхцаж байна.

Зардал бууруулах бодитой арга хэмжээнүүд (гэрээ, систем, үйл ажиллагааны зохион байгуулалтын түвшинд):

- **Нэгдсэн мэдээллийн системийг** шинээр “бүрэн бүтээн байгуулах”-аас илүүтэй одоо байгаа төрийн/салбарын бүртгэлийн шийдэлд модуль нэмэх (MVP+өргөтгөл) хэлбэрээр хийх нь нэгж өртгийг бууруулна (жишээ нь эрсдэлийн үнэлгээ, гэрээ, тайлангийн модуль).
- **Гүйцэтгэлд суурилсан гэрээ (PBC):** үйлчилгээний цаг/өдрийн тоо биш, чанарын үзүүлэлт (давтан хэвтэлт бууруулах, асран хамгаалагчийн ачаалал бууруулах, хүчирхийллийн эрсдэлийн мэдээлэлжүүлэлт) зэрэг үр дүнд суурилсан төлбөрийн нэмэгдэл/суутгал оруулах нь төсвийн үр ашгийг өсгөнө.
- **Сургалтын “trainer-of-trainers”** загварыг ашиглаж, аймаг/дүүрэгт давтан сургалтыг нутгийн түвшинд зохион байгуулах (томилолтын зардлыг бууруулна). Томилолтын суурь тарифын шинэчлэгдсэн мэдээллийг мөрдөх нь хяналттай зардалд тусална.
- **Алслагдсан бүсийн эрсдэлийн санхүүжилтийг** “нэг удаагийн тогтмол татаас” биш, үйлчилгээний бодит өртөгт суурилсан коэффициент (логистикийн коэффициент) болгон тариф дээр тусгах нь ил тод бөгөөд хяналттай болно.

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Б.Тооцоолол-2 Хувийн хэвшлийн асрах үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагын дэмжлэг, төрийн татаасны зардлын нөлөө

А.Хувийн хэвшлийг дэмжих (6% хүүгийн татаас)

Нэг төвийн жишээ:

Үзүүлэлт	30 ортой төв	50 ортой төв
Хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалт	6.5 тэрбум ₮	8.5 тэрбум ₮
Банкны хүү	15%	15%
Төрийн татаас	6%	6%
Төрөөс төлөх хүү (1 жилд)	255.6 сая ₮	334.3 сая ₮

100 жишиг 50 ортой төвийн зардлын нөлөө

Үзүүлэлт	Татаасны хэмжээ /жилд/	5 жилийн хугацаатай зээлийн хүүгийн татаас
Жилд 3 төвд дэмжлэг үзүүлэх бол	1,002.9 сая₮	5,014.5 сая₮
Жилд 5 төвд дэмжлэг үзүүлэх бол	1,671.5 сая₮	8,357.5 сая₮
Жилд 10 төвд дэмжлэг үзүүлэх бол	3,343.0 сая₮	16,715.0 сая₮
Нийт 100 жишиг төв барихад олгох дэмжлэг	33,430.0 сая₮	167,150.2 сая₮

В. Тооцоолол- 3

Асрах үйлчилгээний ажилтан бэлтгэх зардал: Жишиг тооцоо

Үзүүлэлт	Дүн	1-3 жилд	3-6 жилд	6-10 жилд
Мэргэжлийн асрагч бэлтгэх зардал	дунджаар 3 сая ₮			
Жилд бэлтгэх тоо		200 хүн	500 хүн	1000 хүн
Жилийн зардал		600.0 сая₮	1,500.0 сая₮	3 тэрбум ₮

Асрах үйлчилгээний тухай хуулийн төслийн 30–35 дугаар зүйлд туссан хүний нөөц, мэргэжлийн чадавхын зохицуулалтыг хэрэгжүүлэхэд төрөөс сургалт, гэрчилгээжүүлэлт, мэргэжлийн стандарт, нэгдсэн бүртгэл, хяналтын зардал шаардагдана. Жишиг тооцоогоор ахуйн асаргаа, нийгмийн ажилтан, нөхөн сэргээх чиглэлийн нийт 200 орчим хүний нөөцийг бэлтгэх, давтан сургах, бүртгэл-хяналтын тогтолцоо бүрдүүлэхэд жилд ойролцоогоор 600.0 сая төгрөгийн зардал үүсэхээр байна. Энэ нь хүний нөөцийн тогтвортой чадавхыг бүрдүүлэх суурь хөрөнгө оруулалт бөгөөд асрах үйлчилгээний чанар, аюулгүй байдал, хүртээмжийг хангах үндсэн нөхцөл болно.

Хамгийн их зардал үүсгэх заалт:

- **31–32 дугаар зүйл** → ахуйн асаргааны ажилтны сургалт, гэрчилгээ
- **33 дугаар зүйл** → нөхөн сэргээх үйлчилгээний мэргэжлийн баг
- **35 дугаар зүйл** → нэгдсэн бүртгэл, хяналт

Хамгийн оновчтой хэрэгжилтийн хувилбар

Эхний шатанд:

- ахуйн асаргааны мэргэжилтэн,
- ахлах мэргэжилтэн,
- нийгмийн ажилтны сургалтыг эхлүүлэх,

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

- нөхөн сэргээх багийг үе шаттайгаар нэмэх.

Ингэснээр эхний жилд **600–850 сая ₮**-ийн хүрээнд хэрэгжүүлэх боломжтой.

Суурь таамаглал:

- ахуйн асрах үйлчилгээний ажилтан: **300 хүн**
- ахлах мэргэжилтэн/нийгмийн ажилтан: **50 хүн**
- нөхөн сэргээх чиглэлийн мэргэжилтэн: **50 хүн**
- нэг хүний сургалт, давтан сургалтын дундаж зардал:
 - ахуйн асаргаа: **1.5 сая ₮**
 - ахлах/нийгмийн ажилтан: **2.0 сая ₮**
 - нөхөн сэргээх баг: **3.0 сая ₮**

Г. Тооцоолол-4:

Мөн асрах үйлчилгээний тухай хуулийн төслийн 15 дугаар зүйлд тусгагдсан хөдөлгөөнт асрах үйлчилгээний төв Жишиг загвараар байгуулахад гарах зардлын тооцоо:

Хамрах хүрээ: II–IV түвшний үйлчилгээ авах иргэдэд **түр хугацааны цогц асаргаа** үзүүлэх хөдөлгөөнт төв

Үндсэн таамаглал:

- хөдөлгөөнт 1 баг + түр байр/түр төвийн зохион байгуулалттай;
- өдөрт дунджаар **15 үйлчлүүлэгч**, жилд ойролцоогоор **120 хүн** (давхардсан тоогоор илүү олон үйлчилгээ) хамарна;
- ахуйн асаргаа + нөхөн сэргээх + нийгмийн дэмжлэг хосолсон үйлчилгээ үзүүлнэ;
- жилийн тооцоог ҮСХ-ны 2024 оны IV улирлын **сарын дундаж нэрлэсэн цалин 2.672 сая ₮**-ийг суурь жишиг болгон, мэргэжлийн ажилтны цалинг түүнээс дээш түвшинд шатлалтайгаар тооцсон.

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Нэг жилийн зардлын жишиг тооцоо

Зардлын бүлэг	Тооцооны суурь	Жилийн дүн
Хүний нөөцийн зардал	менежер 1, эмч 0.5, сэргээн засах эмч 0.5, сувилагч 2, асрагч 4, хөдөлгөөн/хөдөлмөр засалч 1, нийгмийн ажилтан 1, жолооч 1, техник ажилтан 0.5	436.0 сая ₮
Түр төв / байрны түрээс, ашиглалт	8.0 сая ₮ Ч 12 сар	96.0 сая ₮
Хөдөлгөөнт үйлчилгээний тээвэр	тусгайлсан автомашины элэгдэл/түрээс, шатахуун, засвар, даатгал	120.0 сая ₮
Хоол, ахуйн хэрэглээ, угаалга	үйлчлүүлэгчийн хоол, живх, ариун цэвэр, цагаан хэрэглэл	84.0 сая ₮
Эм, сэргээн засах хэрэгсэл, хэрэглэгдэхүүн	эмийн хяналт, боолт, нөхөн сэргээх жижиг хэрэгсэл	72.0 сая ₮
Сургалт, мэргэшил, магадлан итгэмжлэл	ажилтны давтан сургалт, аюулгүй байдал, стандарт	24.0 сая ₮
Удирдлага, IT, холбоо, даатгал	программ, бүртгэл, интернэт, оффис, хариуцлагын даатгал	36.0 сая ₮
Нөөц ба эрсдэлийн сан (10%)	дээрх шууд зардлын 10%	86.8 сая ₮
Нийт		954.8 сая ₮

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Товч дүгнэлт

Энэ суурь загвараар хөдөлгөөнт асрах үйлчилгээний төвийн нэг жилийн нийт зардал ойролцоогоор 955 сая ₮ байна. Үүнээс:

- **45.7%** нь хүний нөөц,
- **12.6%** нь тээвэр, хөдөлгөөнт ажиллагаа,
- **10.1%** нь түр төвийн зардал,
- үлдсэн хэсэг нь хоол, ахуйн хэрэглээ, эм/сэргээн засах материал, сургалт, удирдлагын зардал байна.

Хуулийн төсөлд санхүүжилтийн эх үүсвэрт улсын/орон нутгийн төсөв, төрөөс үйлчилгээ худалдан авах санхүүжилт, үйлчлүүлэгчийн төлбөр, асрах үйлчилгээний даатгал зэргийг тусгасан тул ийм төрлийн төвийг **төрийн худалдан авалт + иргэний хамт төлбөр + даатгал** хосолсон загвараар санхүүжүүлэх боломжтой.

Үзүүлэлт	Дүн
Нэг жилийн нийт зардал	954.8 сая ₮
Сарын дундаж зардал	79.6 сая ₮

Үйлчлүүлэгчид ногдох жишиг өртөг

Хэрэв жилд **120 хүн** түр хугацааны цогц асаргаанд хамрагдана гэж үзвэл:

- Нэг хүнд ногдох жилийн дундаж үйлчилгээний өртөг:
 $954.8 \text{ сая } ₮ / 120 = 7.96 \text{ сая } ₮$

Хэрэв өдөрт дунджаар **15 хүн** тогтмол үйлчилгээ авна гэж үзвэл үйлчилгээний эрчим өндөр, нэгж өртөг арай буурч болно. Асрах үйлчилгээний тухай хуулийн төсөлд төлбөрийн тогтолцоог үйлчилгээний төрөл, хугацаа, эрчим, эрсдэлийн түвшин, төлбөрийн чадвараас хамааруулна гэж заасан.

Хэсгийн дүгнэлт:

Асрах үйлчилгээний хуулийн төсөлд тусгагдсан II–IV түвшний үйлчилгээ авах иргэдэд түр хугацааны цогц асаргаа үзүүлэх хөдөлгөөнт асрах үйлчилгээний төвийн нэг жилийн жишиг зардал ойролцоогоор **955 сая төгрөг байхаар** тооцогдож байна. Зардлын хамгийн өндөр жин нь хүний нөөц, дараа нь хөдөлгөөнт ажиллагааны тээвэр, түр төвийн ашиглалтын зардалд ногдож байна. Ийм төвийн санхүүжилтийг төрөөс үйлчилгээ худалдан авах, иргэний хамт төлбөр, сайн дурын асрах үйлчилгээний даатгалын хосолсон механизмаар зохион байгуулах нь илүү бодитой хувилбар юм.

Төрийн байгууллагын түвшинд гарах нэгдсэн төсвийн нөлөө (жилийн)

Зардлын төрөл	Жилийн зардал
А.Төрийн байгууллагын нэмэлт үйлчилгээний зардал	2,409.3 сая ₮
3 сарын туршилт	708.5 сая ₮
6 сарын хэрэгжилт	1,800.7 сая ₮
Б.Хүүгийн татаас /6 хувь/	306.0 сая ₮

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

В.Хүний нөөц (сургалт)	600.0 сая ₮
Г.Хөдөлгөөнт асрах үйлчилгээний төвийн санхүүжилт	954.8 сая ₮
Нийт	4,270.1 сая ₮

Нийт зардлын бүтэц нь хөдөлгөөнт асрах үйлчилгээний төвийн санхүүжилт (22.3%), төрийн байгууллагын нэмэлт үйлчилгээний зардал (56.4%), хүний нөөцийн сургалт (14.2%), хүүгийн татаас (7.1%) гэсэн дарааллаар бүрдэж байна. Энэ нь төсвийн хамгийн өндөр жин шууд үйлчилгээ болон тогтолцооны чадавх бэхжүүлэх чиглэлд төвлөрч байгааг, харин хүүгийн татаас нь бага зардлаар хувийн хэвшлийн оролцоог дэмжих хөшүүрэг арга хэмжээ болохыг харуулж байна.

1. Шууд үйлчилгээний зардал давамгайлж байна.

Хөдөлгөөнт асрах үйлчилгээний төвийн санхүүжилт **22.3%**-ийг эзэлж байгаа нь нийт төсвийн хамгийн том хэсэг нь иргэнд хүрэх бодит үйлчилгээ, өдөр тутмын үйл ажиллагаанд зарцуулагдаж байгааг харуулж байна.

2. Захиргаа, системийн шинэ чиг үүргийн зардал өндөр жинтэй байна.

Төрийн байгууллагын нэмэлт үйлчилгээний зардал **56.4%** байгаа нь хуулийн хэрэгжилтийн эхний үед зохицуулалт, хэрэгжилт, хяналт, үйлчилгээ зохион байгуулалтын институтын ачаалал өндөр байгааг илтгэнэ.

3. Хүний нөөцийн зардал стратегийн ач холбогдолтой.

Сургалтын зардал **14.2%** байгаа нь энэ тогтолцоо зүгээр нэг үйлчилгээ биш, харин шинэ workforce бий болгох хөрөнгө оруулалт гэдгийг харуулна.

4. Хүүгийн татаас хамгийн бага хувьтай ч бодлогын хувьд өндөр өгөөжтэй.

Хүүгийн татаас ердөө **7.1%** боловч энэ нь хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг татах, шинэ төв байгуулах, төсвийн бүх ачааллыг төр дангаар үүрэхгүй байх нөхцөл бүрдүүлнэ.

Гол дүгнэлт:

- Зардлын **ихэнх (≈80%) нь үйлчилгээ**
- Хүүгийн татаас = өсөлтийн хөшүүрэг
- Хүний нөөц = системийн суурь

4. Бодлогын үр нөлөө

Үр дүн	Нөлөө
Асрах үйлчилгээний хүртээмж	↑ нэмэгдэнэ
Хувийн хэвшлийн оролцоо	↑ нэмэгдэнэ
Ажлын байр	↑ өснө
Төсвийн үр ашиг	↑ сайжирна
Гэр бүлийн ачаалал	↓ буурна

5. Хэсгийн дүгнэлт

Асрах үйлчилгээний тогтолцоог нэвтрүүлэхэд төрийн байгууллагад жилд ойролцоогоор **5,515.7 сая төгрөгийн** шууд санхүүгийн ачаалал үүсэхээр тооцогдож байгаа бөгөөд одоогийн Засгийн газрын 2024 оны 12 дугаар сарын 25-ны өдрийн 245 дугаар тогтоолын хавсралтаар батлагдсан Ахмад настны

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

асрамжийн үйлчилгээг шинээр үзүүлэх байгууллагад олгох нэг удаагийн дэмжлэг үзүүлэх болон барилга байгууламж барихад 500.0 сая хүртэлх төгрөгийн дэмжлэг үзүүлэхээр байгаа бөгөөд энэхүү төсвийн эх үүсвэрийг хасаж тооцвол нийтдээ Асрах үйлчилгээний хуулийн төсөл батлагдсанаар төсөвт үүсэх ачаалал нь 4,015.7 сая төгрөг байхаар байна.

Үүний дийлэнхийг үйлчилгээний санхүүжилт эзэлж байгаа бол хүүгийн татаас болон хүний нөөцийн зардал нь системийг өргөжүүлэх, хувийн хэвшлийн оролцоог нэмэгдүүлэх стратегийн хөрөнгө оруулалт болно. Иймд урт хугацааны асрах үйлчилгээний даатгалын сан, хүүгийн татаас, хүний нөөцийн бодлогыг хослуулсан hybrid загвар нь Монгол Улсад хамгийн оновчтой хувилбар бөгөөд үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх нь зүйтэй гэж үзэж байна.

Асрах үйлчилгээний тухай хуулийн дагах хуулийн төсөлтэй холбоотой зардлын болон төсвийн орлогын нөлөөллийн тооцоо

№	Өөрчлөлт оруулах хуулийн заалт	Зардлын нөлөө Иргэн/Төр	Төсвийн нөлөө
1	Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай		
1.1	ХӨНГӨЛӨЛТ 1 дүгээр зүйл Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлд 22.5.23 гэсэн хэсэг нэмсүгэй. 1/ 22.5.23. Асрах үйлчилгээний чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж олсон орлогод ногдох албан татварыг. 2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Асрах үйлчилгээний тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн мөрдөнө	Үгүй	Тийм
1.2	ЧӨЛӨӨЛӨЛТ: 1 дүгээр зүйл. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлд 21.1.17 гэсэн хэсэг нэмсүгэй		Тийм

Хувийн асрах үйлчилгээний төвийн өсөлттэй уялдсан татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт тооцоолол

Үзүүлэлт	Хувийн асрах үйлчилгээний төвийн өсөлттэй уялдсан татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт тооцоолол		
Асрах үйлчилгээний төвийн тоо	20	50	100
Нэг төвийн жилийн татвар ногдох ашиг	150.0 сая ₮	250.0 сая ₮	400.0 сая ₮
ААНОАТ-ын хувь	10%	10%	10%
Жилийн ААНОАТ (хөнгөлөлтгүй)	300.0 сая ₮	1.25 тэрбум ₮	4.0 тэрбум ₮
Татвараас бүрэн чөлөөлөх үеийн төсвийн орлогын бууралт	(300.0) сая ₮	(1.25) тэрбум ₮	(4.0) тэрбум ₮ ⁵⁴
Бодлогын үнэлгээ	Төсөвт ачаалал бага	Тэнцвэртэй хувилбар	Хөрөнгө оруулалт татах нөлөө өндөр

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахтай холбоотойгоор асрах үйлчилгээний чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлж буй хуулийн этгээдэд татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт үзүүлэх тохиолдолд улсын төсөвт тодорхой хэмжээний орлогын бууралт үүсэхээр байна.

Асрах үйлчилгээний салбарын өнөөгийн хөгжил, цаашдын өсөлтийн төлөв, хувийн хэвшлийн оролцоог нэмэгдүүлэх бодлоготой уялдуулан тооцоход:

- татварын хөнгөлөлтийн хувилбарын үед жилийн төсвийн орлогын бууралт 270.0 сая төгрөгөөс 3.6 тэрбум төгрөг;
- татвараас бүрэн чөлөөлөх хувилбарын үед жилийн төсвийн орлогын бууралт 300.0 сая төгрөгөөс 4.0 тэрбум төгрөг байхаар байна.

Харин дунд хугацаанд буюу 5 жилийн хугацаанд:

- татварын хөнгөлөлтийн нөлөө 1.35–18.0 тэрбум төгрөг;
- татвараас бүрэн чөлөөлөх нөлөө 1.5–20.0 тэрбум төгрөгт хүрэх боломжтой байна.

Гэсэн хэдий ч энэхүү татварын бодлогын дэмжлэг нь асрах үйлчилгээний дэд бүтцийг нэмэгдүүлэх, хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг татах, ажлын байр бий болгох, урт хугацаанд нийгмийн халамжийн зардлыг бууруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих зэрэг эдийн засаг, нийгмийн эерэг үр нөлөөтэй гэж үзэж байна.

№	Өөрчлөлт оруулах хуулийн заалт	Зардлын нөлөө Иргэн/Төр	Төсвийн нөлөө
2	Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай		
2.1	1 дүгээр зүйл. Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1.30 гэсэн хэсэг нэмсүгэй. 1/ 13.5.21. Асрах үйлчилгээ 2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Асрах үйлчилгээний тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн мөрдөнө.	Үгүй	Тийм

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Үзүүлэлт	Хувийн асрах үйлчилгээний төвийн өсөлттэй уялдсан татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт тооцоолол		
Асрах үйлчилгээний төвийн тоо	20	50	100
Нэг төвийн жилийн борлуулалтын орлого	300.0 сая ₮	600.0 сая ₮	1.2 тэрбум ₮
НӨАТ ногдох орлого	6.0 тэрбум ₮	30.0 тэрбум ₮	120.0 тэрбум ₮
НӨАТ-ын хувь хэмжээ	10%	10%	10%
Хөнгөлөлтгүй нөхцөлд төвлөрөх НӨАТ	600.0 сая ₮	3.0 тэрбум ₮	12.0 тэрбум ₮
НӨАТ-аас чөлөөлөх үеийн төсвийн орлогын бууралт	600.0 сая ₮	3.0 тэрбум ₮	12.0 тэрбум ₮
5 жилийн хугацаанд төсөвт үзүүлэх нийт нөлөө	3.0 тэрбум ₮	15.0 тэрбум ₮	60.0 тэрбум ₮
Бодлогын үр нөлөө	Үйлчилгээний үнэ буурах	Хүртээмж нэмэгдэх	Хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалт эрчимжих

№	Өөрчлөлт оруулах хуулийн заалт	Зардлын нөлөө Иргэн/Төр	Төсвийн нөлөө
3	Үндэсний баялгийн сангийн тухай хууль		
3.1	1 дүгээр зүйл. Үндэсний баялгийн сангийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.2 дах хэсгийг дараах байдлаар өөрчлөн найруулсугай. 10.1.2. “Хуримтлалын сан нь газрын хэвлийн баялгийн үр өгөөжийг одоо үеийн Монгол Улсын иргэн бүрд тэгш, шударга хүртээх зорилгоор иргэний эрүүл мэндийн болон асрах үйлчилгээ, боловсрол, орон сууцны зориулалтаар дэмжлэг үзүүлэх; 2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг “Асрах үйлчилгээний тухай хууль” хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн мөрдөнө.	Үгүй	Үгүй

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Тав. Санал дүгнэлт

Асрах үйлчилгээний тухай хуулийн төслийн зардлын тооцоо, төсвийн нөлөөллийн судалгааны үр дүнд хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон иргэн, хуулийн этгээд, холбогдох төрийн байгууллагад дараах зардлын нөлөө бий болохоор байна.

Иргэнд үүсэх зардал:

Хуулийн төслөөр иргэний хувьд нэмж гүйцэтгэх үүрэг үүсэхгүй тул иргэнд **шууд үүсэх зардлын нөлөө дараах байдалтай байхаар байна.**

Иргэн:

- сардаа хамтын төлбөрт **70,000 – 220,000 ₮**
- жилдээ **0.8 – 2.4 сая ₮**
- Иргэн бодит өртгийн 10–15% л төлж байна
- Үлдсэн 85–90% → төр + даатгалын сан + бусад

Асрах үйлчилгээний даатгал (LTC) болон 5–10 хувийн хамт төлбөрийн хосолсон тогтолцоог нэвтрүүлснээр иргэний зардал сард 70–220 мянган төгрөгийн түвшинд тогтворжих боломжтой байна.

Энэ нь асрах үйлчилгээний бодит өртөгтэй харьцуулахад 80–90 хувийн санхүүгийн хамгаалалт болж, иргэдэд санхүүгийн хүнд дарамт үүсгэхгүйгээр үйлчилгээ авах боломжийг бүрдүүлнэ.

Хуулийн этгээдэд үүсэх зардал :

Хуулийн төслөөр хуулийн этгээдийн хувьд **шууд үүсэх зардал байхгүй.** Хувийн хэвшлийн байгууллага өөрсдөө зардлын эрсдэлээ бүрэн хариуцаж бизнесийн зарчмаар үйл ажиллагаагаа явуулна. Харин хувийн хэвшлийн байгууллага асрах үйлчилгээний төв байгуулах өөрийн үйл ажиллагааны орлогоор дамжуулан иргэдээс хамтын төлбөр авах, мөн нөгөө талаар хүүгийн татаасаар санхүүжих, төрд шаардлагатай үйлчилгээг нийлүүлэн орлого олох боломж бүрдэнэ.

Төрийн байгууллагад үүсэх зардал:

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО, ТӨСВИЙН НӨЛӨӨЛӨЛ

Нийт зардлын нөлөөлөл – 5,515.7 сая төгрөг

Төсвийн орлогын нөлөө:

- ААНОАТ-н бууралт 300.0 сая төгрөгөөс 4.0 тэрбум төгрөг
- НӨАТ-н бууралт 600.0 сая төгрөгөөс 12.0 тэрбум төгрөгийн нөлөө үзүүлэхээр байна.

ЗАРДЛЫН БҮТЭЦ (ДҮГНЭЛТ)

Зардлын төрөл	Жилийн зардал	Хувь	Ангилал
А. Төрийн байгууллагын нэмэлт үйлчилгээний зардал	2,958.0 сая ₮	53.6%	Гол ачаалал
Хуулийн төслийн хүрээнд нэмэгдэх үйлчилгээтэй холбоотой	1,479.0 сая ₮	50.0%	Нэмэлт үйлчилгээний зардлын 61.4 хувийг гэрийн асаргаа, өдөр өнжүүлэх, түр асаргааны үйлчилгээ, хамрах хүрээг нэмэхэд үүсэхээр байна.
Төрөөс үйлчилгээ худалдан авах: Гэрийн асаргаа (иргэн/өрхийн дэмжлэг)	864.0 сая ₮		
Төрөөс үйлчилгээ худалдан авах: Өдөр өнжүүлэх асаргаа	540.0 сая ₮		
Төрөөс үйлчилгээ худалдан авах: Түр асаргаа	75.0 сая ₮		
Б.Зээлийн хүүгийн татаас (6%) жилд 3 жишиг төв	1,002.9 сая ₮	18.2%	Дэмжих механизм
В. Хүний нөөц (сургалт)	600.0 сая ₮	10.9%	Чадавх бэхжүүлэх
Г. Хөдөлгөөнт асрах үйлчилгээний төв ажиллуулах	954.8 сая ₮	17.3%	Шууд үйлчилгээ
НИЙТ	5,515.7 сая ₮ / жил	100%	

Үүнээс одоо байгаа ахмад настны асрах үйлчилгээний төвийн барилга хувийн хэвшил барьсан тохиолдолд 500.0 сая хүртэлх төсвийн дэмжлэг үзүүлэх бөгөөд энэ эх үүсвэрийн төсөв байгаа гэж үзвэл нийт нэмж шаардагдах төсвийн зардал 4,015.7 сая төгрөг байхаар байна. Мөн хуулийн төслийн 27 дугаар зүйлд тусгагдсан нийгмийн даатгалын шимтгэлтэй холбоотой хөнгөлөлт болон ус, дулаан, цахилгаан, хог хаягдлын төлбөрийн хөнгөлөлттэй холбоотойгоор зардал нэмэгдэх боломжтой.

1.НИЙГМИЙН ҮР АШИГ

Иргэдийн амьдралын чанар мэдэгдэхүйц сайжирна

- Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй, асаргаа шаардлагатай иргэд **системтэй, хүртээмжтэй үйлчилгээ** авна
- Хүний эрх, аюулгүй байдал, нэр төрийн хамгаалалт сайжирна

Гэр бүлийн ачаалал буурна

- Асаргааг гэр бүл дангаар үүрэх дарамт багасна
- Ялангуяа эмэгтэйчүүдийн **асаргааны “үнэгүй хөдөлмөр” буурна**

Нийгмийн тэгш хүртээмж нэмэгдэнэ

- Алслагдсан бүсэд хөдөлгөөнт үйлчилгээ хүрнэ

- Эмзэг бүлгийн ялгаварлал багасна

2. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮР АШИГ

Шинэ салбар бий болно (LTC industry)

- Асрах үйлчилгээ нь **шинэ эдийн засгийн салбар** болон хөгжих суурь бүрдэнэ
- Хувийн хэвшил, ТББ-ын оролцоо нэмэгдэнэ

Ажлын байр олноор бий болно

- Асаргааны мэргэжилтэн, үйлчилгээний ажилтан зэрэг 3,000–5,000+ ажлын байр

Хөдөлмөр эрхлэлт нэмэгдэнэ

- Гэрт асаргаа хийж байсан хүмүүс хөдөлмөрийн зах зээлд эргэн орно
- Эдийн засгийн идэвх өснө

3. ТӨСВИЙН БОЛОН УРТ ХУГАЦААНЫ ҮР НӨЛӨӨ

Урт хугацаанд зардал хэмнэх боломжтой

- Эмнэлгийн хэвтэн эмчлүүлэх зардал буурна
- Асаргаа, урьдчилан сэргийлэлт сайжирснаар Эрүүл мэндийн системийн ачаалал багасна

Ил тод, зохион байгуулалттай санхүүжилт бий болно

- Одоогийн тархмал, зохицуулалтгүй зардал нэгдсэн системд орно

4. СТРАТЕГИЙН ҮР ДҮН

- Монгол Улсад анх удаа **урт хугацааны асаргааны нэгдсэн тогтолцоо (LTC system)** бүрдэнэ
- Нийгмийн хамгааллын систем **дараагийн шатанд гарна**
- Хөдөлмөрийн зах зээл тэлнэ
- Шинэ салбар (care economy) бий болно
- Эмэгтэйчүүдийн оролцоо нэмэгдэнэ
- ДНБ-д бодит өсөлт өгнө

АСРАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХА ХУУЛИЙН НӨЛӨӨ

ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ БА ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮР АШИГ

1. АСУУДАЛ (ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ)

- 56,000 хүн гэр бүлийн асаргаа хийж байна
- 28,000 хүн хөдөлмөр эрхлээгүй
- Эдийн засгийн идэвх буурсан

2. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН НӨЛӨӨ

- Зах зээлд эргэн орж буй иргэд 16,800 хүн
- Шинээр бий болох ажлын байр 4,500 хүн

3. НИЙТ НӨЛӨӨ ● 21,300 ХҮН

→ Хөдөлмөр эрхлэлтэд шинээр нэмэгдэнэ

4. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮР ӨГӨӨЖ

 Жилийн хөдөлмөрийн орлого 383.4 ТЭРБУМ ₮

 Эдийн засгийн нийт нөлөө ~500 ТЭРБУМ ₮

5. ХАРЬЦУУЛАЛТ

Үзүүлэлт	Хууль хэрэгжихээс өмнө	Хууль хэрэгжсэний дараа
Хөдөлмөр эрхлэлт	Бага	Өндөр
Гэр бүлийн ачаалал	Өндөр	Буурна
Эдийн засгийн идэвх	Хязгаарлагдмал	Өснө

ДҮГНЭЛТ

 Асрах үйлчилгээний тухай хууль нь өндөр зардал шаарддаг ч нийгмийн хамгааллын чанарын том үсрэлт хийж, урт хугацаанд эдийн засгийн үр ашиг, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн тогтвортой байдлыг мэдэгдэхүйц сайжруулах стратегийн ач холбогдолтой реформ юм. Асрах үйлчилгээний хууль нь зөвхөн нийгмийн хамгаалал биш, харин эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих бодлогын шинэ хөшүүрэг юм.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ

Монгол хэл дээр

The Asia foundation, (2022)8 Ази, Номхон далайн орнууд дахь асрахуйн даацтай экосистемийн төлөө, Ирээдүйтэй практик, авсан сургамж, асрахуйн зохистой хөдөлмөр эрхлэлтийн төлөөх үйл ажиллагааны чиг шугам.

АХБ.(2018). Ахмад настны тусламж үйлчилгээний чиглэлээр хөгжиж буй гишүүн орнуудын чадавхыг бэхжүүлэх нь . УБ.

АХБ.(2018). Ахмад настны тусламж үйлчилгээний чиглэлээр хөгжиж буй гишүүн орнуудын чадавхыг бэхжүүлэх нь: Монгол улс- Шинжилгээ судалгаа. 4.

БНСУ-ын ЭМЯ. (2023). *тухайн жилийн тайлан мэдээ*. Г.Түмэннаст. (2010). “Халамжийн төрийн судалгааны онол аргазүйн зарим асуудал” . МУИС.

ДЭМБ. (2020). Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллагын статистик мэдээ.

МУЗГ. (2009). Хүн амын насжилтын асуудлаарх үндэсний стратеги . УБ.

МУЗГ. (2009). Хүн амын насжилтын талаарх үндэсний стратеги- МУЗГ ын 2009 оны 5-р сарын 27 ны 156 тоот тогтоол. УБ.

УИХ. (2017). *Ахмад настны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга* . Улаанбаатар

ҮСХ. (2020). Хүн ам орон сууцны тооллого . УБ.

ҮСХ. (2020). Хүн ам орон сууцны тооллогын тайлан мэдээ.

Я.Отгонбаяр. (2023). Нийгмийн асуудал. In Г. б. бусад, *Хүн амын насжилт*. МУИС пресс.

Асрах үйлчилгээний тухай хуулийн төсөл

<https://lawforum.parliament.mn/draft/10945/>

Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны албан мэдээлэл

Асрах үйлчилгээтэй холбоотой Засгийн газрын болон бусад сайдын тушаал, дүрэм журмууд <https://legalinfo.mn/mn/law?page=law&cate=33&active=1&page=1&sort=title&page=1>

Хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний ерөнхий газрын статистик тоон мэдээлэл

ҮСХ-ны нийгмийн халамжийн холбоотой тоон мэдээлэл / <https://www.1212.mn/>

Англи хэл дээр:

DEVELOPING COMMUNITY-BASED LONG-TERM CARE SERVICES FOR OLDER ADULTS
LESSONS FROM A PILOT PROJECT IN MONGOLIA

<https://www.adb.org/sites/default/files/publication/1084961/long-term-care-older-adults-mongolia.pdf>

The Korean Long-Term Care System: 2024 Update

[https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11467513/#:~:text=From%202019%20to%202022%2C%20the,implemented%20from%20March%202026.5\)](https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11467513/#:~:text=From%202019%20to%202022%2C%20the,implemented%20from%20March%202026.5))

Comparative Analysis of Long-Term Care in OECD Countries: Focusing on Long-Term Care Financing Type

https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9858923/?utm_source=chatgpt.com

Nearly 20 pct of Mongolians expected to be elderly by 2050-Xinhua

<https://english.news.cn/asiapacific/20241001/16ef52ccb5f4a169ea81c51ac89f102/c.html>

mlsp.gov.mn

<https://www.mlsp.gov.mn/uploads/files/2127ecb08d24cbce33fb2c4f8bf3511d37c17940.pdf>

ОУХБ, 2024, Geneva, https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-07/ILC112-Resolution%20V-%7BRELMEETINGS-240620-001%7D-Web-EN_0.pdf?utm_source=chatgpt.com

Health at a Glance 2025, OECD Indicators, https://www.oecd.org/en/publications/health-at-a-glance-2025_8f9e3f98-en/full-report/health-and-social-care-workforce_63ea8f12.html?utm_source=chatgpt.com